

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL HİZMETLER YÜKSEKOKULU
AKADEMİK YÖNDEN YENİDEN YAPILANMA ÖNERİSİ¹²³

Raporu hazırlayan Akademik Yapılanma Komisyonu (AYKOM) üyeleri:

Prof. Dr. Sevda Uluğtekin
Doç. Dr. İlhan Tomanbay
Doç. Dr. İbrahim Cılga
Doç. Dr. Çiğdem Arıkan
Doç. Dr. Aliye Mavili Aktaş
Yrd. Doç. Dr. Sunay İl
Yrd. Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca
Yrd. Doç. Dr. Kasım Karataş
Yrd. Doç. Dr. Filiz Demiröz
Arş. Gör. Özcan Kars

ANKARA, Ocak 1999

¹ Bu rapor 1999 yılının başlarında, Sosyal Hizmetler Akademisi ve arkasından gelen Sosyal Hizmetler Yüksekokulu yapılanmalarında uzun süredir gerekliliği duyumsanan, hatta görülmeye başlanan yenilenme gereksinimi üzerine kendi iradeleriyle biraraya gelen bir grup öğretim elemanının AYKOM adını verdikleri bir kurul oluşturarak uzun süren bir tartışma, araştırma ve çalışma sürecinden sonra birlikte ortaya çıkardıkları ve zamanın yönetimine sundukları bir rapordur. Bu rapor Türkiye’de 1961 yılında başlayan “sosyal hizmet” öğretiminin yenilenmesine yönelik olarak hazırlanmış ilk akademik rapordur. Özgün raporda yer alan birkaç yazım düzeltmeleri dışında hiçbir değişiklik yapılmamıştır.

² Kaynak düzeni: ULUTEKİN, Sevda; İLHAN TOMANBAY, İBRAHİM CILGA, ÇİĞDEM ARIKAN, ALİYE MAVİLİ AKTAŞ, SUNAY İL, NİLGÜN KÜÇÜKKARACA, KASIM KARATAŞ, FİLİZ DEMİRÖZ, ÖZCAN KARS. “Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Akademik Yönden Yeniden Yapılanma Önerisi”, Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma I, Ed. Kasım Karataş ve Sunay İl, 9-58, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, No: 012, Ankara, 2002

³ https://www.researchgate.net/publication/350374007_HACETTEPE_UNIVERSITESI_SOSYAL_HIZMETLER_YUKSEKOKULU_AKADEMİK_YONDEN_YENİDEN_YAPILANMA_ONERİSİ [Erişim: 01 04 2022].

GİRİŞ

Günümüzde yaşanan toplumsal, ekonomik ve kültürel sorunlar, etkili önlemleri ve acil çözüm yollarını gerektiren boyutlara ulaşmıştır. Bu çerçevede, bir bilim olarak insanın ve toplumun gelişme dinamikleri ve toplumsal etkililiği ile ilgili olan; bir meslek olarak da insanın gelişmesini ve yaşam niteliğinin yükseltilmesini amaçlayan sosyal hizmete büyük bir sorumluluk düşmektedir. Sosyal hizmetin bu sorumluluğunu yerine getirebilmesi, öncelikle toplumun gereksinmelerine yanıt verebilecek donanıma sahip elemanların yetiştirilmesiyle olanaklıdır. Gelişmiş ülkelerdeki sosyal hizmet eğitim programları; felsefe, ilke ve hedefleriyle, toplumsal gereksinmeleri karşılamaya yönelik bir değişme ve gelişme dinamiği sergilemektedir.

Gelişen bir ülke olarak Türkiye’de de sosyal hizmet eğitiminin biricik kurumu olan Sosyal Hizmetler Yüksekokulundaki öğretim elemanları eğitim programlarının çağdaş gelişmeler ışığında yeniden değerlendirilmesine yönelik tarihi sorumluluklarını hissetmişlerdir. Bilimsel düşünme formasyonunun bir yansıması olarak sorgulayıcı, objektif, gelişmelere açık, vizyon sahibi olma gibi niteliklere sahip olan öğretim elemanlarının bu konuda sorumluluk üstlenmeleri, aslında doğal bir gelişmedir. Kuşkusuz tüm bilim çevrelerine özgü olan bu nitelikler, sorumluluk hissetme yönünden geniş bir potansiyelin varlığını da gündeme getirmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda görevlendirilen Komisyon, akademik yapılanma önerisine ilişkin çalışmasını kapsamlı bir incelemeye dayalı olarak hazırlamıştır. Çalışma, “Sosyal Hizmet Eğitiminde Felsefi ve Bilimsel Temel”, “Sosyal Hizmet Uzmanı ve Mesleki Formasyon”, “Türkiye’de Yükseköğretim Sistemi ve Sosyal Hizmet Eğitimi”, “Örneklerle Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de Sosyal Hizmet Eğitimi” bölümlerini içermekte ve Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma Önerisi” ile son bulmaktadır.

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE FELSEFİ ve BİLİMSEL TEMEL

Tarihsel gelişimi ve evrensel birikimi göz önüne alındığında, sosyal hizmetin “insan”, “toplum”, ”değişme” ve “gelişme” konuları üzerinde odaklaştığı görülür. Sosyal hizmetin kavramsal yapısı bu odaklara ilişkin bütünlüğü ve çok yönlülüğü içermektedir. İnsan ve toplumun değişmesine ilişkin temel sorunları belirleme, açıklama ve çözme çabası, sosyal bilimler alanında kendine özgü bir bilim dalını ve mesleği ortaya çıkarmaktadır.

Konu insan ve toplumun değişimi, gelişimi olduğunda, bilim adamları zamanın akışı içinde söz konusu olguların düzenli yönlerini yasallaştırıp açıklamaya yönelirler ve bu konuda felsefi bilgiden de yararlanırlar. Eğitim açısından bakıldığında da insanı yetiştirme çabası, felsefi ve bilimsel yaklaşımların bütünlüğünde gerçekleşmektedir. İnsanı; düşünen, sorgulayan, duygulanan, algılayan, çeşitli bilgi ve algılamaların bileşimini yapabilen, yaratıcılık niteliklerini sergileyebilen gelişmiş bir varlık haline getirmek, felsefi ve bilimsel çalışmalarla olanaklıdır. İnsanın ve toplumun yararını gözetken bilimin ve felsefenin işlevselliği, değişimin yönüne ışık tutarak, eğitimdeki atılımların ve yeni gelişmelerin kaynağını oluşturur. Bilim,

teknoloji, yönetim ve eğitim yaklaşımlarındaki değişimler doğal olarak örgütsel değişim olgusunu gündeme getirir. Buna açık olmayan, uyum sağlayamayan örgütler, yapısal güçlüklerle iç içe yaşarlar.

Bu çerçevede, sosyal hizmet eğitiminde felsefi ve bilimsel temelin vazgeçilmezliğini kabul etmek, çalışmamızın hareket noktasını oluşturmuştur.

Eğitimde Felsefi ve Bilimsel Temel Gereği

Sosyal hizmet alanında bilimsel yaklaşımı temel bir değer olarak ele almak gereklidir. Çünkü bu yaklaşım bilimin ve bilimsel temelin sosyal hizmet alanında düşünme ve bilgi üretme çabalarında belirleyicidir. Mesleki konu ve olgulara bilimsel tutumla eğilmeye yardımcı olur. Öte yandan felsefe ve sosyal bilimler alanıyla olan bağların bilimsel temelini kavrayarak, sosyal hizmet metodolojisinin kaynaklarına inebilmeyi sağlar.

Bilimsel yaklaşım, sosyal hizmetin felsefe ile olan ilişkilerinin incelenmesinde de temel tutum olarak ele alınmalıdır. Sosyal hizmet olgusunu, konusunu ve bunu oluşturan unsurları kavramak, nedensellik ilişkilerini kurmak ve genel bilgilere ulaşabilmek için felsefi bakışı da kendi içinde özümseyen bilimsel yaklaşım biricik yol olmalıdır.

Sosyal hizmetin felsefe alanıyla ilişkilerini irdelemenin temel amacı, sosyal hizmet bilgisinin üretilmesinde felsefi bakışın yerini ve önemini belirtmektir. Konuya felsefe alanına özgü araştırma sorunu olarak eğilmek, izlenecek yöntemin saptanmasına olanak sağlar. Genel felsefe sorunlarından yola çıkarak, sosyal hizmetin felsefi temellerinin ana çerçevesi açıklanabilir. Sosyal hizmetin konusuna bilimsel temel ve felsefi bakış bütünlüğü içinde yaklaşılmazsa, geliştirilen kurumları, üretilen bilgileri düşünmek, anlamak, tartışmak ve araştırmak zorlaşır.

Felsefe, mantıksal yöntemlerle, belirli bir sistem içinde her aşamasında eleştiri süzgecine başvurarak, doğru açıklamalar üretmeyi amaçlayan bir ussal etkinliktir. Bilimle büyük bir yakınlık ve karşılıklı tamamlayıcılık içinde bulunan felsefe; bağımsız düşünme, sorgulama, açıklığı ve doğruluğu amaçlama, açıklayıcı olma ve dizgesellik gibi nitelikleri bilimle ortak olarak taşır.

Sosyal hizmetin felsefeyle ilişkilerini genel felsefe ve bilim felsefesi boyutlarında ele almak konuya açıklık getirmesi açısından yararlı olacaktır.

Genel Felsefe ve Sosyal Hizmet İlişkileri

Toplumsal ilişkiler sistemi içinde, insanların ve toplumların karşılıklı yardımlaşmaya ve sorun çözmeye yönelik çabaları, bu konudaki düşünce, yaklaşım ve yöntemle ilişkin bilgilerin gelişimi, insanlığın tarihi kadar eskidir. Düşünce tarihi alanındaki gelişmeler, insan ve toplum sorunlarının ele alındığı, irdelendiği ve çözüm yollarını/önerilerini kapsayan felsefi kaynakları içermektedir. Bu bağlamda insan ve topluma ilişkin sorunların felsefi bir özü içerdiğini kabul

ederek, sorunları felsefi boyutlarıyla sergilemek büyük önem taşımaktadır. Başka bir deyişle konuları pozitivizmi aşarak felsefi bir içerikle ele almak, sorunların aşılmasına, açıklanmasına ve çözüm yollarının belirlenmesine yardımcı olacaktır.

Felsefenin inceleme alanı geniş kapsamlı olup, hiçbir bilim dalının sınırlarına doğrudan girmeyen, fakat tüm bilimlere bir yerde etkileyen konulardan oluşmaktadır. Dolayısıyla felsefi çalışmaların niteliği ve metodolojisi insan ve toplum sorunları üzerinde düşünen ve uygulamaya yönelenlere temel bir anlayış kazandıracak olanakları içerir. Bu niteliğiyle “felsefi bakış” diğer dallarla, disiplinlerle sıkı bir işbirliği içinde çalışmayı öngörür. Belirli uzmanlık alanlarını insan ve toplum sorunlarının açıklanmasında ilişkilendirmek, bilgileri genelliğe oturtmak, sorunun temel kaynaklarında bütünleştirici olmak önem kazanır.

Felsefi bakışın kazanılmasının bir başka yansıması, bilgi ve değerler alanında eleştirel tutumun gelişmesidir. İnsan ve toplum sorunlarını değişme açısından ele alış, bağımsız düşünme, hoşgörü, açıklık ve yaratıcı kişilik bu tutumun önemli nitelikleridir.

Felsefi bakış aynı zamanda problem gören bakıştır. Problem görmek her şeyden önce aykırılığı yakalamaktır. Aykırılığı yakalamaksızın, bilimsel ya da felsefi araştırma yapmaktan söz edilemez.

Genelde insan ve toplum sorunlarını ve bu durumda yapılması gerekenleri “gören” bakış, ancak kişilerin uygun bir eğitimle kazanabilecekleri bir özelliktir. Bunu kazandırabilmek ise böyle bir bakışın sağladığı temel üzerine odaklaşan ve bir bütün olarak planlanan “eğitim” ile olanaklıdır. Söz konusu eğitim, eğitim süresince yaşarken kendini görme ve tanıma fırsatı veren; bağımsız ve yaratıcı düşünmeyi, dogmacılıktan kaçınmayı, saplantılardan fanatizmden kurtulmayı öngören ve disiplinlerarası bir bütünlük sağlamayı temel alan nitelikte olmalıdır.

Gerçekte, sosyal hizmet, insanı ve toplumu anlamak ve açıklamak için felsefi bilgiden yararlanır. Bilimsel bir tutumla gözlem yaptığı insan ve toplum olgusunu felsefenin gerektirdiği soyut ve genel açıklamalar ışığında değerlendirirken yaşayan toplumu ve insanını felsefi özünden soyutlamadan ele alır. Sonuç olarak felsefe sosyal hizmete;

1. İnsan ve toplum sorunları konularında genel ve soyut değerlendirme olanağını,
2. Somut olgulardan giderek, olgular ötesinde bir takım soyut ve genel felsefi kavram ve açıklamalara ulama anlayışını kazandırır.

Bu nedenle “felsefi bakış” olgusunun eğitim programına yansıması özel bir önem taşımaktadır.

Bilim Felsefesi ve Sosyal Hizmet İlişkileri

Bilim felsefesi determinizm, kuram türleri, modeller, paradigmlar, epistemoloji gibi konuları içerir. Amacı, kavramsal çözümleme yolundan bilim olgusunu yorumlamaktır.

Genelde bilim felsefesinin yöneldiği sorunlar sosyal hizmet açısından da önemli ve anlamlıdır. Çünkü sosyal hizmet, felsefi düşünceden kaynaklanarak oluşan gönüllü etkinliklerden, bilimsel bilginin üretilmesiyle meslekleşen ve giderek bir disiplin niteliğini kazanan bir alandır. Sosyal hizmet, alanında, bilimsel gelişmelerden ve sosyal bilimlerin birikiminden yararlanırken yol gösterici olacak olan, bilim felsefesinin odaklaştığı konulardır. Sonuçta bilim felsefesi sosyal hizmete;

1. Bilimsel düşünme biçimiyle, izlenecek mantıksal işlemlerin niteliğinin açıklanmasında,
2. Sosyal hizmet kuramını oluşturma, geliştirme ve alanda (uygulamada) test edilmesinin mantıksal ölçütlerinin saptanmasında,
3. Sosyal hizmet alanında ortaya konulan bilimsel bilgi ve sonuçların olasılık düzeylerinin ya da geçerlilik düzeylerinin tartışılmasında yardımcı olmalıdır.

Sosyal hizmet eğitiminde felsefi bakışın yanı sıra bilimsel görüşün de kazandırılması, araştıran, sorgulayan ve üreten sosyal hizmet uzmanlarının yetişmelerini sağlayacaktır. Sosyal hizmet uzmanlarının arzu edilen düzeyde mesleki formasyon kazanmaları ise mesleğin her yönüyle gelişmesi ve bunun sürekliliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

SOSYAL HİZMET UZMANI ve MESLEKİ FORMASYON

Sosyal hizmet eğitiminin yeniden yapılanması konusu değerlendirilirken, eğitim sürecinin çıktıları olarak, uzmanların mesleki formasyonlarının da gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu, bir anlamda sosyal hizmet eğitiminin alandaki yansımalarının yani uygulamaların, uygulayıcılarıyla yani sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte değerlendirilmesidir. Söz konusu değerlendirmelerin bilimsel ve objektif yaklaşımla ele alınması, mesleki duygusallığın ötesinde duyarlılığın ön plana çıkması, daha rasyonel sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Bu çerçevede ülkemizdeki duruma bakıldığında veri olarak alınabilecek kaynaklar;

1. Farklı sorun alanlarındaki sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin araştırmalar (sorun alanı gözetilerek yapılan araştırmalar),
2. Belirli müracaatçı gruplarına yönelik araştırmalar (müracaatçı grupları ve belirli gereksinimleri gözetilerek yapılan araştırmalar)
3. Sosyal hizmet eğitimi ve öğrencilerini odak alan araştırmalar,
4. Sosyal hizmet uzmanlarını odak alan araştırmalar,
5. Eğitimden sorumlu akademisyenlerin değerlendirmeleri ve gözlemleri,
6. Diğer disiplinlere mensup çalışanların ve akademisyenlerin bakış açıları,
7. Kurum/kuruluşlar bazında verilen hizmetler ve ulaşılabilen hedef kitlelere ilişkin istatistikler olarak sayılabilir.

İfade edilen tüm veri kaynakları değerlendirildiğinde, ülkemizde 30 yılı aşkın bir tarihsel geçmişi olan sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal hizmet uzmanlarının halen arzu edilen düzeyde ve konumda olmadıkları gerçeğiyle karşılaşılmaktadır.

Konuya sosyal hizmet uzmanlarının mesleki formasyonu açısından bakıldığında, buna etki eden unsurları hem olması gerekenler hem de var olan durum yönünden incelemek yararlı olacaktır.

Sosyal hizmet uzmanlarının bireysel özellikleri, mesleki formasyonlarını belirleyen unsurlardan biri olarak ele alınabilir. Genelde insanı ve toplumu anlayabilme, sorunlarını algılayabilme, çözüme yönelik alternatifler geliştirebilme, değişme ajanı rolüne sahip çıkarak bunun sonuçlarıyla başedebilme gibi mikro; sosyal refahı geliştirme, yönlendirme ve yaygınlaştırma gibi makro düzey sorumlulukların yerine getirilmesi, bireysel açıdan belirli bir düzeyde donanım sahibi olmayı gerektirmektedir. Söz konusu donanım bilgi, beceri ve değer temeli üzerinde “psiko-sosyal” olgunluk olarak kavramlaştırılabilir. Başka bir deyişle “nasıl bir sosyal hizmet uzmanı?” sorusuna “nasıl bir bireysel donanım?” anlayışıyla baktığımızda vereceğimiz yanıt aşağıdaki unsurları kapsamalıdır:

1. Kendini tanıma ve kendiyi barışık olma,
2. Özgüvenli ve bağımsız kişilik sahibi olma,
3. Yaratıcı, girişken ve açık fikirli olma,
4. Değişmeye, eleştiriye açık ve hoşgörülü olma,
5. Sorumluluk üstlenme ve yerine getirme konusunda özenli ve titiz olma,
6. Gözlem, analiz ve sentez yeteneğine sahip olma,
7. Sevgi, saygı ve hoşgörüyü sahip olup ilişkilerine yansıtabilme,
8. Dinleme ve etkili bir iletişim becerilerine sahip olma,
9. Özeli ve geneli kavrayabilme,
10. Yaşadığı toplumu ve insanını tanıma,
11. Mesleki bilgi, beceri ve değer temeline sahip olma ve bunları sürekli güncelleştirerek geliştirme.

Sosyal hizmet uzmanlarının bireysel düzeyde hedeflenen mesleki formasyonlarının boyutlarını sergileyen bu unsurlar, aslında birbirlerinin ön koşulu olarak ele alınabilecek bir bütünlük içindedir. Özellikle mesleki eğilimle biçimlendirilecek kişilik özellikleri ayrı bir önem taşımaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet eğitim kurumlarının pek çoğunda görüşme ile öğrenci seçilmektedir. Ülkemizde de geçmişte kullanılan bu yöntem, aslında mesleki formasyonun başlangıç noktasında belirli bir düzeyde standart sağlama açısından çok anlamlıdır.

Geleceğin sosyal hizmet uzmanı adayları olarak öğrencilerimizin kompozisyonunun değerlendirilmesi, bir anlamda mesleki formasyon sürecinin başlangıcındaki avantaj ve dezavantajlarımızı görebilme olanağını sağlayacaktır. Öncelikle herhangi bir biçimde kişilik özellikleri açısından bir seçim şansına sahip olunmaması önemli bir dezavantaj sayılabilir. Öğrencilerimizin çoğunluğu alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyden ve kırsal kökenli ailelerin çocuklarıdır ve eğitim açısından da sınırlı bir birikime sahiptirler. Pek çoğunun kendini tanıma, ifade etme, geliştirme, iletişim kurma, hatta dili kullanma açılarından güçlükleri vardır. Yine farklı düzeylerde kültürlenmeleri söz konusu olduğundan, sorunlarıyla başetmede yalnız kalmakta, birbirleri için yararlı olabilecek destek sistemlerini de kuramamaktadırlar. Dolayısıyla aralarındaki iletişimlerini belli konularla sınırlı kalmaktadır. Sınıf arkadaşlarını ismen dahi tanımayan öğrencilerin olması, yabancılaşma düzeylerinin somut bir göstergesi olarak örneklenebilir.

Öte yandan meslek seçimlerini de bilinçli olarak yapmamaları, ülkemiz üniversite gençliğinin genel bir sorunu olarak görülebilirse de kendi örneğimizde, mesleki formasyon kazandırmayı hedefleyen eğitimciler olarak bizler için özel bir sorundur.

Öğrenci kompozisyonunun ana hatlarıyla değinilen tüm bu olumsuz yönlerinin yanında, olumlu olarak görülebilecek yegâne unsur “genç” olmalarıdır. Genç olmaları, her şeye rağmen onlara ulaşabilme, yönlendirebilme, kısaca yetiştirebilme, eğitebilme şansını bize vermektedir. Dolayısıyla mesleki formasyon kazanma konusunda bireysel özelliklerden sonra ikinci ana unsur mesleki eğitimidir.

En genel anlamda eğitimin hedefleri davranış değişikliği yaratarak doğru tepkiler verebilmeyi sağlamaktır. Bu çerçevede sosyal hizmet eğitiminin mesleki formasyon kazandırma işlevinin değerlendirilmesi, olması gereken ve var olan durum sıralamasıyla verilecektir.

Alanında mesleki bir formasyon kazandırmayı amaçlayan sosyal hizmet eğitimi mesleğin genel felsefi ve bilimsel temelinden, ilke ve değerlerinden kopuk ya da bağımsız düşünülmemelidir. Kuşkusuz bu olguların eğitim programına yansımaları oranında başarı düzeyi yükselecektir.

Örneğin, müracaatçının bulunduğu yerden başlama ilkesi, eğitimde öğrencinin bulunduğu yerden başlama ilkesine dönüşmelidir. Bu bağlamda bizim için özel bir önemi olan öğrencinin bulunduğu yerden başlama ilkesi, günümüz çağdaş eğitim sistemi içinde “öğrenci odaklı eğitim” olarak çoktan yerini almıştır. Öğrenci odaklı eğitim kısaca, öğrenciye kendini tanıma, yönlendirme, yaşam deneyimlerini kullanarak öğrenme, sorumluluk hissetme ve inisiyatif kullanma fırsatıyla yaratıcı katılımcı ve demokratik bir atmosferde öğrenme şansı verir. Öğrencilerimizin yukarıda dile getirdiğimiz güçlükleri düşünüldüğünde temelini mesleki değerlerden alan böylesi bir yaklaşımın önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği gibi sosyal hizmet insan ve toplum sorunlarıyla ilgilenmektedir. Bu olgunun eğitim programına yansımaları, “sorun odaklı eğitim yaklaşımı” şeklinde olmalıdır. Sorun odaklı yaklaşım öğrencilerin evrensel ve ulusal boyutlarında sorunların makro düzeyde görünümünü kavramalarına, ayrıca bunların birey, grup, aile bazında yansımaları hakkında fikir sahibi olmalarına yardımcı olacaktır. Sorunları bir bütün olarak görebilen öğrenci, çözüme yönelik

olarak bilimsel yöntemin aşamalarından faydalanacaktır. Üniversite eğitimi sürecinde sorunlara bilimsel yaklaşımla eğilme anlayışının kazanılması, mesleki formasyon kazanmanın en temel basamağı olarak görülmelidir.

Sosyal hizmetin felsefi ve bilimsel temeli sorgusuz sualsiz eğitim programının da kaynağını oluşturmaktadır. Sosyal hizmet eğitiminde felsefi ve bilimsel temelden gereğince/yeterince yararlanılmadığında hedeflenen mesleki formasyonu kazandırmak olanaksızdır.

Eğitimde olması gerekenler zincirinin son halkasını bütünleştirici yaklaşım oluşturmaktadır. Bütünleştirici yaklaşım; temel bilimlerle sosyal hizmetin içeriği arasında ve genelde kişisel, sosyo-kültürel, mesleki ve felsefi değerler arasında bütünleştirme olanağı verecektir.

Mesleki formasyon kazandırmada, sosyal hizmet eğitimi var olan durum açısından değerlendirildiğinde öğrencilerimizin, olguları bütünleştirme analiz ve sentez yeteneklerinin sınırlı olması en önemli sorun olarak göze çarpmaktadır. Öğrencilerimiz özellikle uygulama sürecinde, teorik bilgilerini nasıl kullanacaklarına, hangi bilgilerini referans olarak alacaklarına, bilgi ve becerilerini uygulamaya nasıl aktaracaklarına gerektiği gibi karar vermekte güçlük çekmektedirler. Aslında genelde eğitim programına da tam anlamıyla yansıtamadığımız bütünleştirici anlayışı, bireysel olarak öğrencinin neden gerçekleştiremediğini sorgulama durumundayız. Eğitim sürecindeki süpervizyonlu uygulamalarda söz konusu güçlükler yoğun iletişimle çözümlenmeye çalışılmakla birlikte mezuniyet sonrası için kalıcı ve sürekliliği olan bir anlayışı üretememektedir. İşte bu nedenle, yöntem odaklı eğitim anlayışı sadece akademik uygulamalar sürecinde “işlevsel” olabilmektedir.

Sosyal hizmet eğitimi, mesleki formasyon kazandırmada, temel bilgi, beceri ve değerlerin aktarımının yanı sıra, geleceğin uzman adaylarına insan olarak da kendilerini tanıma ve geliştirme fırsatlarını verebilmesi gerekir. Çalışmanın başlangıcında değinildiği gibi, mesleki formasyon kazanmada bireysel donanım gözardı edilemeyecek bir öneme sahiptir. Mesleki eğitimle amaçlanan, öğrencilerin bireysel olarak gelişimlerinin ötesinde profesyonel bir kimlik ve bakış açısı geliştirmeleri olduğuna göre, bu konuda gerekli destek sistemleri de eğitim programı içinde yerini almalıdır. Mevcut sistemdeki eksiklikler kuşkusuz her öğrenciyi farklı düzeylerde etkilemektedir. Akademik kapasiteleri, mücadeleci kişilik özellikleri, idealizm ve benzeri pek çok faktörün etkisiyle, güçlükleri daha kolaylıkla aşabilen mezunlarımız da vardır. Bu tip örnekler gurur kaynağı olmakla birlikte eğitim sürecine ilişkin gerçekçi ve bilimsel sorgulamalardan bizi alıkoymamalıdır.

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki formasyonu konusunda, bireysel donanım ve eğitim sürecinden sonra ele alınacak üçüncü unsur kurum ve kuruluşlar bazındaki mesleki uygulama atmosferi olacaktır.

Kurum ve kuruluşlar bazında uygulamada sosyal hizmet uzmanlarından beklenen toplumsal amaçlar ve hedefler doğrultusunda örgütsel ve mesleki amaçları bütünleştirerek hizmet üretmeleridir. Uzmanlar uygulamada toplumbilim alanında farklı kuram ve modellerden de yararlanarak disiplinler arası bir yaklaşımla hareket etmelidirler. Etkili ve verimli bir uygulama modeli geliştirebilmek için; izleyecekleri bilimsel yolu özümseyebilmeleri,

inceleme ve gözlemlerinde makro ve mikro analizlere, sentezlere varabilecek bir tutum içinde olmaları; olay ve olguları irdelemede, soyuttan somuta geçiş konusundaki metodolojik davranışı benimsemeleri gerekmektedir. Uygulama genelinde ekip çalışmasına disiplinlerarası yaklaşımın bir gereği olarak önem verilmelidir.

Konuya var olan durum açısından bakıldığında, kurum ve kuruluşlar bazında mesleki gelişmeyi sağlayacak hizmet ve yaklaşımları ve yönetim anlayışlarının üretilmediği görülmektedir. Bu durumda uzmanlar kurumların uygulamaya dönük amaçlarını, kendilerine göre algılayarak, mesleki olmaktan uzak yaklaşım ve tutumlarıyla yorumlamaktadırlar. Bu süreç, örgütsel bütünlüğü engelleyici, ekip çalışmasından uzaklaştırıcı, zaman zaman kurumun bakış açısıyla paralel, büyük ölçüde de çatışmaları doğurucu bir yapılaşmaya yol açmaktadır. Sonuçta genel hizmet anlayışı konularında birlik ve bütünlüğün sağlanamaması, diğer çalışanları olduğu gibi sosyal hizmet uzmanlarını da işlevsizleştirmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının kurumsal yapı içinde mesleki formasyonlarını yeterince ifade edememelerinde, mesleğin genelde, bilinmemesi ve kabulüne ilişkin sorunların da etkili olduğu söylenebilir. Ancak mesleğin birincil derecede işlevsel olduğu kurum ortamlarında da aynı sorunlar yaşanmaktadır:

Aktaş (1990) tarafından yapılan “Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi” araştırmasındaki verilere göre mesleki yöntemlerin uygulamadaki ağırlığının oldukça sınırlı kaldığı belirlenmiştir. İl müdürleri, sosyal hizmet uzmanlarının, sorun belirleme, müracaatçılara ilişkin verileri toplama, sorun çözümüleme, ekip çalışmasını gerçekleştirme, toplum kaynaklarını kullanma ve genelde çalışmalarını değerlendirme konularında güçlükleri olduğunu ifade etmişlerdir. İlginç olan bir başka veri de sosyal hizmet uzmanı olan il müdürlerinin sadece %33’nün aldıkları mesleki eğitimi yeterli buluyor olmalarıdır.

Işıkhan (1993) tarafından yapılan “Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Doyumları” konulu araştırmada da Başbakanlık ve Sağlık Bakanlığı bünyesindeki kurumlarda çalışan 160 sosyal hizmet uzmanı, örneklem olarak alınmış ve yöntem uygulamalarına ilişkin şu veriler elde edilmiştir: İlgili kurumlarda sosyal kişisel çalışma yöntemi %51, sosyal grup çalışması yöntemi %22, toplumla çalışma yöntemi %35, sosyal refah araştırması %16 ve sosyal hizmet yönetimi uygulaması %46 oranında gerçekleşmektedir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının %43’ü mesleki uygulamaları “sıkıcı bulduğunu” ifade etmiştir.

Mevcut durumda, sosyal hizmet eğitiminin ağırlıklı olarak yöntem odaklı belirlendiği mesleki formasyon, uygulamada işlevsellik kazanamamaktadır. Kurumların hizmet anlayışı ve beklentileri sosyal hizmet uzmanlarını, eğitimin önem verdiği mesleki beklentilerden zaman zaman uzaklaştırmaktadır. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları, kuram ile uygulamaların birbirinden çok farklı olduğunu vurgulayarak, yaşadıkları çelişkileri, görünürde kuram ile uygulama arasındaki çelişki olarak tanımlamaktadırlar.

Sosyal hizmet uzmanlarının uygulama sürecinde yaşadıkları kısır döngüler ve çelişkiler sonuçta yabancılaşma, güvensizlik ve edilgenlik olgularını beraberinde getirmektedir.

Uzmanların bu durumun sorumlusu olarak –kurumsal yapıdaki faktörler saklı kalmak kaydıyla– öncelikle mesleki formasyonlarını kazandıran eğitim kurumunu

sorgulamaları, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Sosyal hizmet mesleğini tüm evrensel boyutlarına rağmen, işlevsel olduğu toplumun gerçeklerini gözetererek, gereksinimlerine yanıt verecek şekilde yapılanması, eğitimin de bu yönde bir mesleki formasyon kazandırmayı hedeflemesi, mesleğin ve bağlantılı olarak sosyal hizmet uzmanlarının toplumumuzda arzu edilen düzeye ve konuma ulaşmalarının belirleyicisi olacaktır.

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİ ve SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ

Bu bölümde ilk olarak Sosyal Hizmetler Yüksekokulunun da içinde yer aldığı Türkiye’deki yüksek öğretim sistemine kısaca değinilecek ve yakın geçmişte fakülteleşen iki öğretim kurumundan söz edilecektir. Daha sonra Sosyal Hizmetler Yüksekokulundaki eğitim yaklaşımı ve müfredat programı ele alınacaktır.

Türkiye’deki Yükseköğretim Sistemi

İki binli yıllara doğru bazı gelişmiş ülkelerde üniversite eğitimi çekiciliğini yavaş yavaş yitirirken, Türkiye’de yüksek öğretime giderek artan bir talebin varlığı dikkat çekmektedir.

Türkiye’de üniversite eğitimine olan talebin yükselmesinde çeşitli psiko-sosyal etkenler söz konusudur. Bu etkenler şöyle sıralanabilir:

1. Üniversite düzeyindeki eğitimin daha yüksek bir toplumsal statü sağladığına ilişkin inanç,
2. Çalışma yaşamında gözlenen güçlü rekabetin, en üst düzeyde eğitim almış nitelikli insan gücüne olan ihtiyacı öne çıkarması,
3. Yüksek yaşam standardına kavuşmayı sağlayan, gelir ve prestij yönünden üst düzeydeki işlerin ancak üniversite eğitimiyle elde edebileceğini ilişkin görüş,
4. Askerlikle ilgili bazı kolaylıklar.

Türkiye Avrupa’yla bütünleşmeyi temel hedeflerinden biri haline getirdikten sonra, yüksek öğretimin yaygınlaşması yönündeki ulusal politikalara hız vermiştir. Bunun yanında, gelişmekte olan tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de üniversite düzeyindeki eğitime ülkenin geleceği açısından bir yatırım olarak bakılmaktadır. Yine hükümetlerin gerek üniversite sayısını gerekse öğrenci kontenjanlarını artırmak yoluyla seçmen kitlelerini etkilemek istedikleri de göz ardı edilmemelidir.

Sonuç olarak son yıllarda üniversite, fakülte ve yüksek okulların sayısında büyük artışlar gözlenmektedir. 1992-1996 yılları arasında fakültelerin sayısı 253’ten 817’ye (artış oranı %223); dört yıllık yüksekokulların sayısı 55’ten 64’e (artış oranı %16,4); iki yıllık yüksekokulların sayısı ise 177’den 377’ye (artış oranı %113) çıkmıştır. Yükseköğretim kurumlarının sayısındaki bu artışa rağmen yükseköğretimdeki okullaşma oranı 1996-1997 yılı itibarıyla %23.22’dir ve bu oran gelişmiş ülkelere göre çok düşüktür. Sözelimi 1992 yılında

Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğretim okullaşma oranı %76, Fransa'da %46, İspanya'da ise %40 olmuştur (DTP, 1998 b). Aslında tüm oranlar, Türkiye'de yakın bir gelecekle yükseköğretim kurumlarının nicel olarak daha da çok artabileceğine işaret etmektedir.

Nicel artışa rağmen –ve ona paralel olarak– bugün Türkiye'de yükseköğretim açısından çeşitli sorunlar yaşandığı bir gerçektir. Akademik birimlerin farklı yapılaşmasından doğan kargaşa da bu sorunların en önemlilerinden biridir ve fakülte olma çabası içinde bulunan Sosyal Hizmetler Yüksekokulunu yakından ilgilendirmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 3. Maddesinde bir yükseköğretim kurumu olan üniversite içindeki “fakülte”, “enstitü”, “yüksekokul”, meslek yüksekokulu” ve “bölüm” tanımları şöyle yapılmıştır.

“Fakülte, yüksek düzeyde eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan, kendisine birimler bağlanabilen bir yüksek öğretim kurumudur”.

“Enstitü, üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan bir yükseköğretim kurumudur”.

“Yüksekokul, belirli bir mesleğe yönelik eğitim-öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumudur.”

“Meslek yüksekokulu belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarı yıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur”.

“Bölüm, amaç kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, birbirini tamamlayan veya birbirine yakın ana bilim ve ana sanat dallarından oluşan; fakültelerin ve yüksek okulların eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Ana bilim dalı ve ana sanat dalları bilim ve dallarından oluşur.”

Görüldüğü gibi Yükseköğretim Kanununun özellikle fakülte ve yüksekokul tanımlarında bir belirsizlik söz konusudur. Fakülte ve yüksekokul arasındaki fark açık ve net bir biçimde ortaya konulmamıştır. “Yüksek düzeyde eğitim-öğretim” ne demektir? Bir meslek bilimsel temelden soyutlanarak uygulanabilir mi? Ya da temel aldığı bilimsel dallara ilişkin bilimsel araştırma ve yayın yapmadan gelişebilir mi? Bu soruların yanıtı “hayır” ise, o zaman hekimlik veya öğretmenlik mesleğinin “fakülte”, sosyal hizmet uzmanlığı ya da fizyoterapistliğin “yüksekokul” yapısı içinde öğretiliyor olmasının herhangi bir gerekçesi kalmamaktadır. Kuşkusuz, Yükseköğretim Kanunundaki tanımlar çerçevesinde en doğru yaklaşım, bilimsel temeli olan ve bilimlerden uygulamanın üretildiği tüm alanların eğitim ve öğretiminin fakülte yapısı içinde sürdürülmesidir.

Akademik birimlerin farklı yapılaşmasından doğan kargaşa bununla bitmemektedir. Fakültelerin bir kısmı –örneğin hukuk, tıp, eczacılık gibi birkaç bölümü kapsayan yükseköğretim kurumları– tek diploma (lisans) verdikleri halde, çoğu fakülte –örneğin siyasal bilgiler, fen-edebiyat, iletişim gibi– bünyesinde yer alan bölüm sayısı kadar lisans diploması

dağıtabilmektedir. Ayrıca gerek fakülte gerekse dört yıllık yüksekokullarda, öğrenci ilk iki yıldan sonra, istediği takdirde önlisans diploması alabilir. Yönetimsel yapı açısından ise dört yıllık yüksekokulların bir bölümü üniversite rektörlüklerine, bir bölümü fakültelelere bağlı olarak varlığını sürdürmektedir.

Konuya fakülteleşen yapılar için aranan belli ölçütler açısından bakmak daha geçerli bir yol olabilir: Tüm dünyada fakülteleşen yapılarda belli ölçütlere dayandırılan bir kalite sıralaması yapılır. Bu ölçütler;

1. Üniversiteye giren öğrencinin puanı,
2. Öğretim üyelerinin okuttukları derslerin kalitesi,
3. Öğretim üyelerinin yaptıkları araştırma ve yayının kalitesi,
4. İlgili kütüphane kaynaklarının zenginliğidir.

Türk üniversiter sistemi içinde dört yıllık yüksekokullardan bazılarının, “fakülte” adını taşıyan bazı yükseköğretim kurumlarına göre, yukarıda belirtilen ölçütler açısından daha yeterli bir düzeyde olabilecekleri ileri sürülebilir. Özellikle yeni kurulan bazı üniversitelerin fakülte ve bölümlerinde öğretim üyesi, kütüphane ve araç gereç yoksunluğu yoğun bir biçimde yaşanmaktadır. Buna karşılık gelişmiş yörelerdeki eski bir üniversite bünyesinde yer alan bir yüksekokulun, sözü edilen ölçütler açısından çok daha yeterli olanaklara sahip olduğu görülmektedir.

Bilindiği gibi bir öğretim üyesinin ilgilendiği öğrenci sayısı ile eğitimin kalitesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Öğretim üyesi/öğrenci oranı düştükçe eğitimin kalitesi artar; yükseldikçe azalır. Türkiye üniversitelerinde bir öğretim üyesine ortalama 43 öğrenci düşmektedir. Bu oranın en düşük olduğu beş üniversite sırasıyla Başkent (6 öğrenci), Kırıkkale (13 öğrenci), Kafkas (16 öğrenci), Akdeniz (19 öğrenci) ve Hacettepe (20 öğrenci) üniversiteleridir.

Buna karşılık Dumlupınar (173 öğrenci), Niğde (136 öğrenci), Afyon Kocatepe (105 öğrenci), Balıkesir (105 öğrenci) ve Çanakkale Onsekiz Mart (99 öğrenci) üniversiteleri söz konusu oranın en yüksek olduğu ilk beş üniversite arasında yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1997: 23).

Yeni kurulan üniversitelerde öğrenci sayısının düşük olması; yetişmiş öğretim üyesi, araç gereç ve kütüphane olanaklarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca üniversite eğitiminin temel amaçları arasında yer alan bireysel kapasitesinin artırılması, içsel dünyanın zenginleştirilmesi, boş zamanları değerlendirme yollarının öğrenilmesi açısından da söz konusu üniversitelerde öğrencilerin yeterli olanak ve rehberliğe sahip olmadıkları bilinmektedir. Optimal büyüklükte bir üniversitenin 15-20 bin öğrenci kapasiteli olarak düşünülmesi gerektiği ifade edildiği halde, örneğin Kafkas Üniversitesinde 1272, Kırıkkale Üniversitesinde 4464, Harran Üniversitesinde ise 6578 öğrenci bulunmaktadır.

Sonuç olarak, yükseköğrenim olanaklarının henüz etkin ve verimli bir biçimde kullanılmadığı Türkiye’de, bazı üniversitelerin fakülte yapılaşması içinde yürüttüğü eğitimin, bazı üniversitelerin yüksekokul yapılaşması içinde sürdürdüğü eğitimden daha kalitesiz olabileceği izlenimi edinilmektedir. Aşağıda yakın geçmişte kurulan iki üniversite yapısı üzerinde durulmaktadır. Bunlardan birincisi Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi olup Sosyal Hizmetler Akademisinden dört yıl sonra bir yüksekokul olarak kurulmuş, daha sonra fakülteye dönüştürülmüştür. Diğeri ise sağlık eğitim enstitülerinin yerine kurulan bir Sağlık Eğitim Fakültesi örneğidir. Her iki akademik kurumun da fakülteleşme yolundaki Sosyal Hizmetler Yüksekokuluna bir örnek ve dayanak olacağı düşünülmüştür. Ayrıca istenildiği takdirde birbirinden çok farklı olanaklara sahip yapıların nasıl “fakülte” olarak örgütlenebileceği de bu örneklerle gösterilmeye çalışılmıştır.

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı olarak 1965 yılında kurulan Basın Yayın Yüksekokulu 1992 yılında İletişim Fakültesi (İLEF)’ne dönüştürülmüştür.

İLEF’in birinci amacı ‘...şimdilerde gençler için en gözde çalışma alanlarından bir tanesi haline gelen iletişim sektörüne, öncelikle bu alanların gereksinim duyduğu akademik ve pratik bilgileri kazanmış iletişimciler” yetiştirmektir (Alankuş-Kural,1998).

İLEF’in ikinci amacı ise öğrencilerine ‘...iletişimlik mesleğinin yerleşik kurallarının kendisine bütünüyle hükmetmesine izin vermeyen, tersine bu yerleşik kuralların yeniden tarif edilmesine çabalayan bir zihniyeti kazandırmaktır (Alankuş - Kural,1998).

Böylece temel bakış açısı iletişim disiplini ve eğitim alanındaki genel geçer yaklaşımları sorgulamak olan İLEF, kendi alanında bir “ekol” olmayı hedeflemektedir. Lisans, yüksek lisans ve doktora programlarını bu amaçla geliştirme kararı alan İLEF, hedefini gerçekleştirmek üzere bir de hakemli bir dergi çıkarmayı planlamaktadır.

Bugün İLEF’in bünyesinde ayrı ayrı lisans diploması veren üç bölüm bulunmaktadır. Bunlar; gazetecilik, halkla ilişkiler ve tanıtım ile radyo televizyon ve sinema bölümleridir. (Bu bölümlerin Basın Yayın Yüksekokulu iken de mevcut bulunduğu, ancak anabilim dallarının Yükseköğretim Kurumu Kanunundan sonra oluşturulduğunu belirtmekte yarar vardır.)

Bu bölümlerin anabilim dalları ile ilgili öğretim elemanlarının sayıları aşağıda belirtilmiştir.

1. Gazetecilik Bölümü

- a. Genel gazetecilik (3 doçent, 1 yardımcı doçent, 4 araştırma görevlisi)
- b. Bilişim (1 profesör, 1 yardımcı doçent, 1 araştırma görevlisi)
- c. Basın yayın tekniği (1 profesör, 1 yardımcı doçent, 4 araştırma görevlisi)
- d. Basın ekonomisi ve işletmeciliği (1 profesör, 1 doçent, 1 yardımcı doçent, 1 öğretim görevlisi, 1 araştırma görevlisi)

2. Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

- a. Halkla ilişkiler (2 profesör, 1 araştırma görevlisi)
- b. Kamuoyu ve araştırma yöntemleri (2 yardımcı doçent)
- c. Kişiler arası iletişim (1 profesör, 2 araştırma görevlisi)
- d. Reklam ve tanıtım (2 doçent, 1 araştırma görevlisi, 1 öğretim görevlisi)

3. Radyo Televizyon Sinema Bölümü

- a. Fotoğraf ve grafik (1 araştırma görevlisi, 1 öğretim görevlisi)
- b. İletişim bilimleri (1 profesör, 1 doçent, 2 araştırma görevlisi)
- c. Radyo ve televizyon (1 profesör, 2 doçent, 3 araştırma görevlisi, 4 uzman, 2 öğretim görevlisi)
- d. Sinema (1 profesör, 3 araştırma görevlisi)

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesindeki öğrenci sayısı hazırlık sınıfı dahil 1029 olup öğretim üyesi/öğrenci oranı 42.8, öğretim elemanı/öğrenci oranı 18.4 olarak ortaya çıkmaktadır. Fakülte gerek mesleki gerekse değişik etkinlikler açısından zengin olanaklara sahiptir (Alankuş-Kural, 1998).

1990 yılından itibaren öğretim üyelerinin toplam 320 eser yayınladıkları İletişim Fakültesinde bu yayınların 47'si kitap; 176'sı Türkiye'de yayınlanmış Türkçe makale; 28'i Türkiye'de yayınlanmış yabancı dilde makale; 6'sı yurt dışında yayınlanmış makale ve 63'ü bildiridir.

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi, Sağlık Bakanlığının 1992 yılında toplanan 1. Ulusal Sağlık Kongresinde aldığı bir karar gereği “paramedikal alanda yeni tip insan gücüne ihtiyaç duyulması üzerine” 3 Kasım 1994 tarihinde kurulmuştur. Sözü geçen kongrede yeni tip sağlık insan gücü olarak sağlık eğitimcisi, sağlık yöneticisi, sağlık istatistikçisi, çevre sağlıkçı ve sağlık enformatörü gibi elemanlar tanımlanarak bunların üniversiter düzeyde en az lisans derecesi almaları gereği kabul edilmiştir. Genel amaç sağlık hizmetlerinin daha verimli hale getirilmesini sağlamaktır.

Halk sağlığı profesörü olan bir kurucu dekanın başkanlığında bir yıl içinde hazırlığını tamamlayan fakültede bugün sağlık eğitimi ve sağlık yönetimi alanında lisans diploması veren eğitim programları yürütülmektedir. Fakültenin bölümleri ve anabilim dallarıyla görevli öğretim elemanlarının sayıları aşağıda belirtilmiştir:

1. Sağlık Eğitimi Bölümü: Aynı adı taşıyan bir anabilim dalı bulunmaktadır. (3 yardımcı doçent, 1 öğretim görevlisi)

2. Sağlık Yönetimi Bölümü: Aynı adı taşıyan bir anabilim dalı bulunmaktadır. (1 doçent, 1 yardımcı doçent, 1 öğretim görevlisi, 1 uzman ve 1 araştırma görevlisi)

3. Temel Sağlık Bilimleri Bölümü: Aynı adı taşıyan bir anabilim dalı bulunmaktadır (4 doçent, 2 uzman).

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesinde halen 240 öğrenci okumakta olup öğretim üyesi/öğrenci oranı –dışardan gelen 16 öğretim üyesi de dahil edildiği takdirde– 9.2’dir. Sadece fakültenin öğretim elemanları düşünüldüğü takdirde, bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısı 15’tir. Fakülte Sağlık Bakanlığından devralınan oldukça yeterli bir binada eğitimini sürdürmektedir.

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesinde 1997-1998 akademik yılında 15 yurtiçi, 4 yurtdışı yayın gerçekleştirilmiştir. Yayınlanmış bir kitap çalışması olup üç kitap basım aşamasındadır. Toplam yurtiçi bildiri sayısı 9, yurtdışı bildiri sayısı 5’tir.

Sosyal Hizmetler Yüksekokulu

Türkiye’de sosyal hizmet alanında eğitim ilk olarak, 12.06.1959 tarihinde kabul edilen 7355 sayılı “Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun”un 1/h ve 9. Maddeleri gereğince, 1961 yılında faaliyete geçen Sosyal Hizmetler Akademisinde başlamıştır.

7355 sayılı kanunun 1. Maddesi h fıkrasına göre “sosyal hizmetler mütehassısları” yetiştirmek üzere bir “Sosyal Hizmetler Akademisi” kurulmasına karar verilmiştir. Aynı kanunun 9. Maddesinde Sosyal Hizmetler Akademisinin “bir üniversite bünyesinde fakülte veya yüksekokul veya ayrı ihtisas şubesi halinde teşkilatlandırılmak üzere Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Maarif Vekaletleriyle üniversite arasında müşterek karara varılarak işbirliği yapılacağı” hükme bağlanmıştır.

7355 sayılı kanuna bağlı olarak oluşturulan Sosyal Hizmetler Akademisi Yönetmeliğinin 1. Maddesinde Sosyal Hizmetler Akademisinin lise öğrenimi üzerine dört yıllık eğitim yapan bir araştırma kurumu olduğu belirtilmiştir.

Sosyal Hizmetler Akademisinin kuruluş amaçları arasında “Türkiye’nin koşulları ve sorunlarını kavrayabilmek için gerekli temel bilgilere ve sosyal hizmetin tüm yöntemlerinde yeteri kadar bilgi ve beceriye sahip olan” sosyal hizmet uzmanlarının yetiştirilmesi başta gelmektedir. Bu amaç bağlamında “köy ve kentte kamu sektörü ile özel sektör ve gönüllü kurumlarda doğrudan doğruya sosyal hizmet yapabilecek; çeşitli düzeylerdeki sosyal hizmet politikası ve planlamasına katılabilecek; sosyal hizmet konu ve alanlarında düzenleyici, planlayıcı, uygulayıcı, eğitici ve araştırmacı olarak çalışabilecek olan” sosyal hizmet uzmanlarının yetiştirilmesi planlanmıştır. Söz konusu uzmanların çalışacağı alanlar ise aynı yönetmelikte aile ve çocuk refahı; tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmetler; yoksullara sosyal yardım hizmetleri; yaşlılara ve güçsüzlere sosyal hizmet; sosyal ve ruhsal uyumsuzlukları ve fiziki sakatlık ve noksanlıkları olanlar için rehabilitasyon hizmetleri; suçlularla ilgili önleyici

ve ıslah edici hizmetler; boş zamanları değerlendirme hizmetleri; öğrencilere sosyal hizmet ve toplum organizasyonu/toplum kalkınması hizmetleri” olarak belirlenmiştir.

Sosyal Hizmetler Akademisi söz konusu kanunda açıkça belirtilmesine ve bu konuda Ankara Üniversitesi ile bir protokol yapılmış olmasına rağmen, 20 yıl süre ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne bağlı bir okul olarak varlığını sürdürmüştür. Bu süre içinde Sosyal Hizmetler Akademisindeki eğitim, Ankara’daki çeşitli üniversitelerden davet edilen öğretim üyeleri ve Birleşmiş Milletler ile Hollanda Teknik Yardım Programı ve Fullbright Komisyonu aracılığı ile Türkiye’ye gelen akademisyenler tarafından yürütülmüştür.

Sosyal Hizmetler Akademisinin faaliyete geçişinden altı yıl sonra 1967’de Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı bir “Sosyal Çalışma Yüksekokulu” kurulmuştur. Bu okul iki yıl sonra aynı üniversitenin Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesine bağlanarak “Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü” adını almıştır. Söz konusu bölüm, lisans eğitiminin yanı sıra, Türkiye’de sosyal hizmet alanında yüksek lisans ve doktora programlarını ilk başlatan yükseköğretim kurumu olarak tarihe geçmiştir.

Sosyal Hizmetler Akademisi, 1982 yılında, Yükseköğretim Kurumu Kanunu çerçevesinde, Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümünü de içine alarak Sosyal Hizmetler Yüksekokuluna dönüşmüş ve 20.07.1982 tarihinde kabul edilen,41 No’lu “Kanun Hükmünde Kararname” ile Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne bağlanmıştır.

Sosyal Hizmetler Yüksekokulu bir üniversite bünyesi içinde yer almasına rağmen, 2547 sayılı kanunda sözü edilen “bölüm” ve “anabilim dallarını” oluşturma fırsatını o yıllarda iyi değerlendirememiştir. Başka bir deyişle bürokratik bir yapıdan gelen Sosyal Hizmetler Yüksekokulunda üniversite ortamının gerektirdiği akademik yapılanmaya geçiş tam anlamıyla sağlanamamış, bu da süreç içinde büyüme ve gelişmeyi olumsuz yönde etkilemiştir. Üniversiteye bağlandıktan sonra en olumlu yön, öğretim elemanlarının gerekli çalışmaları yaparak, hak ettikleri akademik unvanlara sahip olmaları olmuştur. Bu açıdan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun öngördüğü “süre” kolaylığından da yararlanan öğretim elemanları arasında, 1983-1988 yıllarında yardımcı doçent ve doçent, 1988’den sonra da profesör olanların sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir. Öğretim üyeleri Üniversitelerarası Kurulca kabul edilen “sosyal hizmet” anabilim dalında doçentlik ve profesörlük çalışmalarını yürütmüşlerdir.

Bugün Sosyal Hizmetler Yüksekokulunda beş profesör, sekiz doçent, altı yardımcı doçent, bir doktor öğretim görevlisi, bir okutman ve on araştırma görevlisinden oluşan bir öğretim kadrosu görev başındadır. Ayrıca İngilizce ve güzel sanatlar derslerinin dışında, müfredat programındaki bazı dersler (ekonomi, sosyal antropoloji, sağlık, istatistik) Hacettepe Üniversitesinin ilgili bölümlerinden gelen öğretim üyeleri tarafından yürütülmektedir. Yüksekokuldaki öğrenci sayısı 584 olup, öğretim üyesi/öğrenci sayısı oranı 25.4, öğretim elemanı/öğrenci oranı ise 16.7’dir. (Diğer bölümlerden gelen dört öğretim üyesi hesaplamalarda dikkate alınmamıştır). Öğretim elemanları 1966 yılından bu yana 722 yayın yapmıştır. Bu yayınlardan 52’si kitap, 39’u yabancı dilde makale, 631’i ise Türkçe makaledir. Sözkonusu yayınların çoğu, yüksekokul üniversiteye bağlandıktan sonra gerçekleşmiştir.

Türkiye’de sosyal hizmet alanında lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren tek yüksek öğretim kuruluşu olan Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin üyesidir.

“Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplini” başlıklı bir dokümanda Sosyal Hizmetler Yüksekokulunun eğitsel amaçları; “sosyal hizmetlerin uygulama alanlarında farklı gruplar ile çalışacak; mikro ve makro düzeyde sosyal politika oluşturma sürecine katılabilecek; sosyal hizmetler alanında veri toplamaya, program oluşturmaya ve uygulamaları değerlendirmeye yönelik araştırmalar ile alana katkıda bulunacak, bilgi üretimine ilişkin araştırmalar yapabilecek, bilgi, yöntem, davranış ve beceriye sahip sosyal hizmet uzmanları yetiştirmek” olarak belirtilmektedir (Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Fakülte Dosyası, 1997).

Yüksekokul, bu amaçlara ulaşabilmek için önceden olduğu gibi eğitim programını “genelci” yaklaşıma göre planlamıştır. Genelci (generalist) yaklaşımlarda kuram uygulama bütünlüğünün genel bir çerçevede ele alınması esastır. Bu yaklaşımda insan, toplum ve sorunlarını kavramaya yönelik temel ve sosyal bilimler eğitimi önemlidir. Mesleki bilgi ve uygulamada tüm yöntemlerin birleştirilmesinden oluşan genel bir çerçeveye göre biçimlenir. Genelci yaklaşım, insan ve toplum sorunlarına sistemci ve bütüncü bakar; uygulamada sorun alanlarına yönelik odaklaşır; bu açıdan disiplinlerarası niteliğe sahiptir.

Sosyal hizmet eğitiminde genelci yaklaşımın içeriği tarihsel olarak şöyle bir gelişme göstermiştir. 1950’li yıllarda genelci (generalist) yaklaşımın çerçevesinde sosyal kişisel çalışma, sosyal grup çalışması, toplum organizasyonu gibi geleneksel yöntemlerin öğeleri bir araya getirilerek bütünlleştirilmiş ve eski sınırları aşan sağlam ve geçerli bir sosyal hizmet uygulama kuramının geliştirilmesi önem kazanmıştır. Bu bağlamda sosyal hizmetin müdahalesi “kurum odaklı” olmaktan çıkarak “sorun odaklı”ya doğru kaymış ve dolayısıyla kapsamı genişlemiştir. 1960’lı yıllarda genelci (generalist) yaklaşım içine yönetim, planlama gibi kavramlar da dahil edilmiş ve tüm bu gelişmeler müfredat programlarına yansıtılmıştır (Encyclopedia of Social Work, 1977:293).

Sosyal Hizmetler Yüksekokulu müfredatı içinde yer alan dersleri üç grupta toplamak mümkündür. Bu grupları oluşturan dersler aşağıda gösterilmektedir:

1. Sosyal hizmet eğitimine temel oluşturan dersler: Bunlar “sosyal antropoloji”, “hukuk ve siyaset bilimine giriş”, “psikolojiye giriş”, “sosyal psikoloji”, “sağlık ve çevre”, “yurt ekonomisi”, “Türkiye’nin kültürel ve toplumsal yapısı”, “davranış bozuklukları psikolojisi”, “kamu yönetimi” dersleridir.
2. Sosyal hizmet dersleri: Bunlar “sosyal hizmete giriş”, “sosyal sorunlar”, “sosyal hizmet alanları”, “sosyal refah araştırması”, “sosyal güvenlik ve sigorta”, “sosyal mevzuat”, “sosyal hizmette mülakat”, “nüfus dinamiği ve sosyal refah”, “sosyal hizmet mesleği ve felsefesi”, “sosyal kişisel çalışma”, “sosyal grup çalışması”, “sosyal refah politikası ve planlanması”, “toplumla çalışma”, sosyal hizmet idaresi”, “seminer I ve II”, “kurum incelemeleri”, “uygulamalı araştırma I ve II”, “blok uygulama I ve II” dersleridir.
3. Diğer dersler: Bunlar “temel İngilizce I ve II”, “Türk dili I ve II”, “Atatürk ilke ve inkılap tarihi”, “güzel sanatlar” dersleridir.

Eğitim programındaki birinci gruptaki dersler 38 kredi/saat; ikinci gruptaki dersler 90 kredi/saat; diğer dersler 14 kredi/saate sahiptir. Toplam olarak 142 kredi/saati kapsayan eğitim programında en yüksek pay %64.4 ile sosyal hizmet derslerine aittir. Bunu %26.8 ile sosyal hizmet eğitimine temel oluşturan dersler izlemektedir. Genel olarak kredileri sayılmayan ancak zorunlu olan üçüncü gruptaki derslerin tüm program içindeki kredi/saat ağırlığı ise %9.8'dir.

Eğitim programında sosyal hizmet dersleri arasında yöntem derslerine özel bir önem verildiği görölmektedir. Yöntem derslerinin (sosyal kişisel çalışma, sosyal grup çalışması, toplumla çalışma, sosyal hizmet idaresi, sosyal refah araştırması) kredi/saati 36 olup, bunun da oranı sosyal hizmet dersleri arasında %40, toplam dersler açısından ise %25.6'dır. Sosyal hizmet dersleri grubunda 32 kredi/saati uygulama derslerine ilişkindir; bunun oranı ise sosyal hizmet derslerinin kredi/saati açısından %35.5, toplam kredi/saat açısından ise %22.5'dir.

Göröldüğü gibi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulunda genelci yaklaşım benimsenmekle birlikte, yöntemleri öne çıkaran ve onları gerek kurumsal, gerekse uygulamalı alanda ayrı ayrı ve birbirinden kopuk olarak ele alan bir anlayış müfredat programına egemendir. Genelci eğitimde sosyal hizmet kuramı ve uygulaması bütünsel açıdan ele alınmalı ve müracaatçı sistemleri ile sosyal sorun odaklı bağlamında yöntemlerden birer amaç değil, araç olarak yararlanılmalıdır. Bu açıdan Sosyal Hizmetler Yüksekokulunda eğitim yaklaşımının ne ölçüde "genelci" olduğu tartışılabilir. Bu tartışmaya bir ışık tutması ve akademik yönden yeniden yapılanmayı etkileyen bir boyut olması açısından bir sonraki bölümde yurtdışındaki sosyal hizmet eğitimi incelenmektedir.

ÖRNEKLERLE ALMANYA, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ve İNGİLTERE'DE SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ

Bu bölümde Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'deki lisans düzeyinde sosyal hizmet eğitimi örnekleri üzerinde durulmaktadır. Almanya'da Berlin Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji Yüksekokulu ile Frankfurt Yüksekokulu Sosyal Çalışma Bölümü, Amerika Birleşik Devletleri'nde Tennessee, Texas, Florida ve West Virginia Üniversiteleri sosyal çalışma okulları; İngiltere'de ise Bristol Üniversitesi Sosyal Çalışma Bölümünde verilen eğitim; amaçları, yapısı ve ders programları açısından incelenmiştir.

Aşağıda birinci alt bölümde Almanya, ikinci alt bölümde Amerika Birleşik Devletleri, üçüncü alt bölümde ise İngiltere örnekleri gözden geçirilecektir. Son alt bölümde müfredat programlarının kısa bir değerlendirmesi yapılmaktadır.

Örneklerle Almanya'da Sosyal Hizmet Eğitimi

Almanya'daki sosyal hizmet okullarında genel eğitim programı, temel eğitim (Grundstudium), ana eğitim (Hauptstudium) ve meslek uygulaması (Berufspraktikum) olmak üzere üç aşamada gerçekteşmektedir.

Berlin Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji Yüksekokulunda ilk dört dönemde temel eğitim verilmektedir. Bu çerçevede “sosyal çalışma yöntemleri ve temel sorunlar”, “sosyal yapı ve uygulamalı sosyal araştırma”, “toplumsallaşma ve sosyal eğitim”, “temel haklar”, “sosyal çalışma ve sosyal eğitimi çerçeveleyen ekonomik ve politik koşullar”, “sosyal tıp”, “sosyal hukuk ve sosyal yardım hukuku”, “kamu yönetimi” gibi zorunlu dersler yer alır.

Frankfurt Yüksekokulu Sosyal Çalışma Bölümünde ise zorunlu temel eğitim dersleri dört grupta toplanmıştır. Bu temel dersler “sosyal çalışma”, “ekonomi ve toplum”, “toplum ve kişilik”, “hukuk ve kurumlar”dır.

Temel eğitim içinde “giriş seminerleri” adı altında seçmeli dersler de bulunur. Seçmeli derslerin amacı, temel eğitimi kurumsal bilgi birikimi yönünden desteklemek, öğrenciyi psiko-sosyal ve kültürel yönlerden yetiştirmek; son olarak da onu, ana eğitim aşamasının esaslı olan proje seminerlerine hazırlamaktır.

Seçmeli derslerden bir bölümü bilişsel, bir bölümü duygu ve beceri eğitimi alanında öne çıkar. Örneğin Berlin Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji Yüksekokulundaki seçmeli dersler arasında “sendikalar ve sosyal çalışma”, “sosyal çalışma ve enformasyon teknolojisi”, “bilimsel gelişmeler ve bilgi kuramı (epistemoloji)”, “çocukların, gençlerin analizi ve psikoterapi”, “yabancılar hukuku”, “çeşitli yaşam koşullarında kadınlar”, “İngiltere’de sosyal politika ve sosyal çalışma”, “gençlik refahı hukuku” gibi derslerin yanında spor, resim, müzik, tiyatro, fotoğraf, dans, plastik sanatlar ve benzeri gibi alanlardan da çeşitli dersler bulunur. Bu derslerden bazı örnekler şunlardır: “Düzgün konuşma ve dinleme”, “müzik dans ve oyunlar”, “yaratıcı oyunlar semineri”, “baskı”, “grafik teknikleri”, “kağıt hamurundan heykel yapma”, “ritm duygusu eğitimi”, “gitar alıştırmaları”, ve benzeri gibi.

Temel eğitimi, öğrencileri sosyal hizmetin kuram ve uygulanmasına daha kapsamlı ve derinden yönlendirilmesini amaçlayan “ana eğitim” aşaması izler. Gerek Berlin gerekse Frankfurt örneklerinde dört dönemi kapsayan bu eğitim süreci içinde öğrencinin “proje seminerleri” ya da “kuram uygulama seminerleri” üzerinde çalışması istenir.

Proje seminerleri Alman sosyal hizmet eğitiminde yaşamsal bir öneme sahiptir ve sistemin belkemiğidir. Öğrenci temel bilim dallarıyla sosyal hizmet kuramı arasındaki bağlantıyı proje seminerleri aracılığıyla kurar. Ayrıca kuram ile uygulama arasındaki bütünlük de proje seminerleri ile sağlanır.

Öğrenci temel eğitimin son döneminde değişik alanlarda proje seminerleri ile ilgili bilgileri almaya başlar. Bu dönem içinde kendini tanımaya çalışır ve eğilim duyduğu sorun alanını belirler. Proje semineri ön çalışmaları sırasında öğrenciler ve öğretim elemanları tartışır ve öğrenciler hazırlayacakları proje semineri konusuna yönlendirilir.

Proje eğitimi öğrenci için kuramsal öğretimden uygulamaya geçiş programıdır. Proje seminerlerinde öğrenci kuram ile uygulamanın çakışan ve çatışan yönlerini bulur ve kuram uygulama ilişkisini kavrar. Proje seminerlerinde, öğrenci, haftanın 2-3 tam günü uygulamaya çıkarken, 2-3 günü de uygulama yaptığı alanın kuram ve sınıf içi tartışmasına ayırmak zorundadır. Böylece bu aşamada öğrencinin kuram uygulama uyuşması sorununu aşması

sağlanır. Son dönemdeki blok uygulamaya öğrenci ancak kuram uygulama karması olan proje seminerlerini başardığı takdirde çıkabilir.

Ders ve uygulamaları birleştiren proje seminerleri, öğrencilerin ana eğitim aşamasında seçtikleri ağırlık konusuna uygun olarak alınır. Berlin Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji Yüksekokulundaki proje semineri konuları “toplumsallaşma”, “sosyal uyum ve izolasyon”, “sağlık, hastalık ve sakatlık” başlıklarını taşımaktadır. Örneğin “toplumsallaşma” alanında ele alınan proje seminerleri arasında “Berlin’de gençlerle pedagojik eğitim çalışmaları”, “benlik organizasyonu ve kendine yardım”, “sosyal çalışmanın metodik ve didaktik boyutları”, “gençlik yardım hukuku” gibi konular bulunmaktadır.

Frankfurt Yüksekokulu Sosyal Çalışma Bölümünde öğrenciler dokuz ana konudan en az ikisinde proje semineri hazırlamak zorundadırlar. Söz konusu ana konular arasında “çocuk ve gençlik yardımı”, “kadın çalışmaları”, “yaşlı çalışmaları”, “sağlık, özürllülük, bağımlılık”, “sosyal hizmetler”, “çalışma yaşamı ve meslek”, “uygulama danışmanlığı ve kendini yansıtma”, “estetik ve iletişim” bulunmaktadır. Örneğin “çocuk ve gençlik yardımı” başlığı altında öğrencinin hazırlayacağı proje seminerine ilişkin alt konular şunlardır:

1. Gençlik kültürleri ve gençlik yaşam biçimi,
2. Yuva eğitimi: Bir uygulama alanı sorgulanıyor,
3. Eğitim yardımı daha esnek olmalı: Yasa ve uygulamada mobil yardımlar,
4. Kentte yaşayan çocuklar için oyun ve hareket düşleri,
5. Çocuk ve gençlik sosyal çalışmasına giriş,
6. Çocuk istismarı ve cinsel taciz,
7. Gençlik çalışmasında müzikal animasyon,
8. Futbol tutkunlarıyla sosyal çalışma,
9. “Erkekler ağlamaz”,
10. Uluslararası alanda çocuk fuhşu (tartışmalı bir çalışma).

Ana eğitim aşamasında öğrenci proje seminerleri ve uygulamanın yanı sıra, sosyal hizmete ilişkin “sosyal yardım hukuku”, “sosyal yönetim”, “gençlik yardım hukuku” gibi zorunlu ve seçmeli dersleri almaya devam eder. Ana eğitim aşamasının altıncı döneminde alınan “seçmeli proje seminerleri” de öğrencinin mesleki açıdan ikinci bir uzmanlık alanına yoğunlaşmasına fırsat verir. Ana eğitim aşamasında yürütülen diğer iki etkinlik “sorun alanlarına ilişkin hazırlanan rapor” ve “mesleki uygulama için seminer hazırlığı”dır. Bu etkinlikler ana eğitimin altıncı ve yedinci dönemlerinde yürütülür.

Alman sosyal hizmet eğitim sisteminde son aşama olan meslek uygulaması (Berufspraktikum), eğitim programını tamamlayan öğrencinin, bir kurumda iki dönem daha

çalışarak diplomasını devlet diploması olarak kabul ettirmesi ve çalışma hayatına atılmasını kapsar.

Örneklerle Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Hizmet Eğitimi

Amerika Birleşik Devletleri'nde Florida, Texas, Tennessee ve West Virginia Üniversitelerinin sosyal hizmet lisans programlarının amaçları incelendiği zaman şu noktalar dikkati çekmektedir:

Sosyal hizmette lisans eğitiminin ilk amacı, öğrencileri başlangıç düzeyinde genelci (generalist) bir sosyal hizmet uygulaması yapabilmek üzere hazırlamaktır. “Başlangıç düzeyinde genelci (generalist) bir uygulama yaklaşımı” tüm okulların programında altı çizilen bir ifadedir.

Florida Sosyal Hizmet Okulunda lisans programının amaçları, sosyal hizmet mesleğinin etik ve değerlerini yansıtır. Onları destekler. Lisans programının bir amacı; “insanların yaşam niteliğini yükseltmede bir araç olan sosyal hizmetleri” yetkin bir biçimde yürütebilecek sosyal hizmet uzmanları yetiştirmektir. Sosyal hizmet uzmanları toplumda, özellikle örselenenlerin yaşam niteliğini iyileştirmek için çaba harcar. Bu nedenle yaşam sorunlarıyla başa çıkmaları için ya doğrudan insanlara yardımcı olur ya da insanların gereksinmelerine daha duyarlı olmalarını sağlamak üzere kurumlara yardım eder.

Sosyal hizmet uygulaması tüm bireylerin değerli olduğu ve olumlu yönde gelişebileceği inancı üzerine kuruludur. Sosyal hizmet uzmanı bu inançla birlikte, toplumun yararına hareket etme sorumluluğunu taşır. Florida Sosyal Hizmet Okulundaki lisans eğitiminin bir amacı da öğrencilerine sözü edilen inanç ve sorumluluk duygusunu bilgi, beceri ve değer temelinde kazandırabilmektir.

Texas Üniversitesi sosyal hizmet lisans eğitiminin amaçlarından biri, ezilen nüfus gruplarına meşgul yardım etmek, sosyal adaleti ilerletmek ve çağdaş sosyal sorunlarla meşgul olmak üzere öğrencilerini gereken bilgi ve beceri ile donatmaktır. Texas Üniversitesi lisans eğitiminin bir diğer amacı, sosyal hizmet eğitimi ve liberal sanat (liberal arts) derslerinin gelişimi üzerine temellendirilmiş bir program aracılığıyla öğrencileri yaşam boyu öğrenme ve eleştirel düşünmeye hazırlamaktır. Bu amaç, Tennessee Üniversitesi Sosyal Hizmet Lisans Programının “bireysel büyüme ve mesleki gelişimi besleyen bir eğitim sunmak” amacıyla çalışmaktadır. Söz konusu amaçların, öğrenme sürecinde öğrencinin aktif katılımını içerdiği, katılıma önem verdiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda Texas Üniversitesi sosyal hizmet eğitiminde sözü edilen “liberal sanat” konularının, aslında incelenen tüm üniversitelerin müfredat programlarında önemli bir yeri olduğu görülmüştür. Örneğin Tennessee Üniversitesi lisans programının “güçlü bir liberal sanat eğitimi”ne dayandırıldığı ifade edilmiş; Florida’da da ise öğrencilerin “liberal çalışmaları” tümüyle alıp başardıktan sonra sosyal hizmet programına başlayabilecekleri belirtilmiştir. Aynı şekilde West Virginia sosyal hizmet programında da liberal dersler seçmeli ve zorunlu

olarak yer almıştır. Aşağıda belirtileceği gibi, müfredat programlarında bu derslerin önemli bir ağırlığı olduğu gözlenmektedir.

“Liberal sanat” veya “liberal dersler” ne anlama geliyor? “Liberal arts” Latince “özgür insana uyan iş” anlamına gelmektedir. Sadece köleler için uygun görülen işler anlamındaki “vulgar arts”ın karşıtı olan “liberal arts” antik Yunan’da kullanılmaya başlamış; ancak orta çağda sistematize edilmiştir. Bu sistemleştirmeye göre gramer, belagat ve mantıktan oluşan gruba “trivium” denmiştir. “Liberal Arts” Webster’de “**mesleki veya vokasyonel becerilerin** karşıtı olarak, genel bilgi sunmak ve muhakeme, yargılama gibi genel entelektüel kapasiteyi geliştirmek için –bir üniversitede– yapılan öğrenim ve bu öğrenimde yer alan çalışmalar, dil, felsefe, edebiyat ve soyut bilim” şeklinde açıklanmaktadır.

İncelenen üniversitelerde söz konusu amaçlara ulaşabilmek için sosyal hizmet eğitim programlarının çoğunlukla sekiz dönem olduğu; ilk iki yılın liberal sanat derslerine ayrıldığı, son dört dönemde ise sosyal hizmet kuramı ve uygulamasına ilişkin derslerin işlendiği gözlenmektedir.

Aşağıda Texas ve Tennessee sosyal hizmet okullarının müfredat programlarındaki dersler ve kredileri örnek olarak verilmektedir.

Texas Üniversitesi Sosyal Hizmet Lisans Programı

A. Temel Eğitim (Liberal Arts) Dersleri ve	Kredileri
İngilizce Kompozisyon (Eleştirel Düşünme, Okuma, Yazma I - II)	6
1. İngiliz Edebiyatı	3
2. Liberal Çalışmalar (seçmeli)	3
3. Amerikan Tarihi	6
Politik Bilimler (Amerikan merkezi hükümeti, devlet ve yerel yönetim)	6
Matematik (cebir, istatistik analize giriş veya temel matematik)	6
Temel bilim (Biyoloji, laboratuvar dahil)	11
Sosyal ve Kültürel Çalışmalar (Antropolojiye Giriş veya Kültürel Antropoloji)	3
Güzel Sanatlar ve Felsefe (Felsefi Perspektifler ya da Eleştirel Düşünme)	3
4. Beden Eğitimi ve Spor	4
Toplam Kredi/Saat	51

B. Sosyal Hizmet Alanı İçin Gerekli Dersler ve	Kredileri
1. Sosyal Hizmet Dersleri	33
Sosyal Hizmete Giriş	3
Sosyal Hizmet Pratiği	3
İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I	3
İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II	3
Sosyal Refah Politikası ve Hizmetler	3

Sosyal Hizmet Pratiği II	3
Sosyal Hizmet Pratiği III	3
Sosyal Hizmet Alan Çalışması Semineri I	3
Sosyal Hizmet Alan Çalışması I	3
Sosyal Hizmet Alan Çalışması Semineri II	3
Sosyal Hizmet Alan Çalışması II	3
2. Yabancı Dil	14
Ekonomi (Toplumsal konuların ekonomisi)	3
Psikoloji (Psikolojiye giriş; üst düzeyde başka bir psikoloji dersi)	6
Sosyoloji (Sosyolojiye giriş; sosyal araştırmaya giriş; sosyal istatistik)	9
Seçmeli Dersler	10
Toplam Kredi/Saat	75

Görüldüğü gibi Texas Sosyal Hizmet Okulu Lisans Programında temel (liberal) dersler 51; sosyal hizmet alanına ilişkin olanlar ise 75 kredi/saattir. Toplam 126 kredi/saatlik programda liberal derslerin oranı %40.5; sosyal hizmet alanına ilişkin olanlarındaki ise %59.5'tir. Tüm program içinde sosyal hizmet dersleri 33 kredi/saattir ve bunun da oranı tüm program açısından %26.2'dir. Sosyal hizmetin yöntemlerini içeren "sosyal hizmet pratiği I-II-III" dersleri toplam 9 kredi/saattir. Bu da tüm programın kredi/saat açısından %7.1'ini, sosyal hizmet derslerinin ise %27.2'sini oluşturmaktadır. Alan seminerleriyle birlikte alan çalışmalarının ağırlığı ise 12 kredi/saattir. Bu da oran olarak tüm programın %9.5'ini, sosyal hizmet derslerinin ise %36.5'ini kapsamaktadır.

Tennessee Üniversitesi Sosyal Hizmet Lisans Programı

A. Genel Eğitim (Liberal Arts) Dersleri ve	Kredileri
İngilizce Kompozisyon	6
Tarih	6
2Matematik	6
Beşeri Bilimler	9
Yabancı Dil	6
Bağımsız İncelemeler	3
Bağımsız Yabancı İncelemeler	3
Enformasyon Bilgileri	3
Doğa Bilimleri	8
Toplam Kredi/Saat	50

B. Sosyal Hizmet Alanı İçin Gerekli Dersler ve	Kredileri
1. Sosyal Hizmet Dersleri	41
Sosyal Hizmet Dersleri	3

Sosyal Hizmete Giriş	3
Sosyal Refah	3
Sosyal Hizmet Araştırması	3
Sosyal Hizmet Pratiği I	3
Sosyal Hizmet Pratiği II	3
Sosyal Hizmet Pratiği III	3
İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre	3
Sosyal Hizmet Alan Pratiği I	3
Sosyal Refah Politikaları ve Konuları	2
Bütünleştirme Semineri	6
Sosyal Hizmette Alan Pratiği II	6
Sosyal Hizmette Alan Pratiği III	
2. Sosyal Bilimler	22
3. Seçmeli Dersler	11
Toplam Kredi/Saat	74

Görüldüğü gibi Tennessee Sosyal Hizmet Okulu lisans programında temel (liberal) dersler 50, sosyal hizmet alanına ilişkin olanlar ise 74 kredi/saattir. Toplam 124 kredi/saatlik programda liberal derslerin oranı %40.3, sosyal hizmet dersleri 41 kredi/saattir; bunun da oranı tüm program açısından %33.1'dir. Sosyal hizmetin yöntemlerini içeren sosyal hizmet pratiği I-II-III toplam 9 kredi/saattir. Bu dersler tüm programın %7.3'ünü, sosyal hizmet derslerinin ise %22'sini oluşturmaktadır. Texas Üniversitesinden farklı olarak Tennessee'de araştırma dersi sosyoloji altında değil, sosyal hizmet dersleri arasında sayılmaktadır ve ağırlığı 3 kredi/saattir. Bu da sosyal hizmet derslerinin %7.3'ünü oluşturmaktadır. Alan çalışmaları kredi/saati 15'tir. Alan çalışmaları bütünleştirme semineri ile birlikte 17 kredi/saattir ve ağırlığı, tüm program açısından %13.7, sosyal hizmet dersleri açısından ise %41.4'tür. Alan çalışmalarıyla birlikte yürütülen bütünleştirici (integrative) seminer, kuram uygulama arasındaki kaynaşmayı sağlamaya yönelik olup, öğrencinin genelde sosyal hizmet yaklaşımı açısından elde ettiği kuramsal ve uygulamalı bilgiler ışığında bir senteze ulaşmasını amaçlamaktadır. Tennessee programında –Texas'ta olduğu gibi– uygulamalı sosyal araştırma dersi yoktur. Bütünleştirici seminer, küçük çapta da olsa, öğrenciye böyle bir fırsatı tanımaktadır.

İngiltere – Bristol Üniversitesi Örneği

İngiltere'de Bristol Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü eğitim programı 1990 yılında “aktif öğrenme” yaklaşımı çerçevesinde tümüyle değiştirilmiştir. Beş blok çalışma döneminden oluşan eğitim programının ikinci ve dördüncü blok dönemleri alandaki uygulama çalışmalarını, diğerleri ise bölümdeki eğitim çalışmalarını kapsamaktadır. 1990 yılındaki radikal değişimin en önemli gerekçelerinden birini, öğrencilerin kuram uygulama bütünlüğünü kurmadaki güçlükleri oluşturmuştur. Bu nedenle eğitimcilerin hareket noktası “nasıl daha iyi öğretebiliriz?” sorusu yerine “öğrenciler nasıl daha iyi öğrenebilirler?” sorusu olmuştur. Dolayısıyla öğrenci ve sorun odaklı aktif öğrenme yaklaşımı benimsenmiştir.

Programın öğrenci odaklı olması temelde öğrencinin bulunduğu yerden başlama ilkesine karşılık gelmektedir. Küçük gruplarla öğrenme sorumluluğunu üstlenerek duygusal ve bilişsel gelişim süreçlerini de gözardı etmeden yaşam boyu öğrenme motivasyonu kazandırmayı amaçlayan eğitim sürecinde, öğrencilerin kendi kendilerini yönlendirerek öğrenmeleri söz konusudur. İfade edilen unsurlar aslında öğrencilerin öğrenmeleri konusunda karar verme haklarının kullanımına, başka bir deyişle eğitimde öğrenci özerkliğine olanak sağlamaktadır. Eğitimde sorun odaklı yaklaşımın ise araştırma ve öğrenmenin akademik ve işlevsel özelliklerinin bütünleştirilmesine olanak tanıdığı, problem çözmede yüksek düzeyde beceri geliştirmeyi sağlayan öğrenme için motivasyon yarattığı gibi özellikleri eğitimciler tarafından vurgulanmaktadır.

Yukarıda bazı boyutlarına değinilen aktif öğrenme, öğrenilenlerin yansıtılması olgusunun süreklilik kazanmasıdır. Bu süreçte öğrenciler, küçük gruplar halinde somut sorunlar üzerinde geçmiş deneyimlerinden de yararlanarak çalışırlar. Eğitim programının genel amaçları; öğrencilerin öğrendiklerini etkili bir biçimde bütünleştirebilmelerinin sağlanması, öğrencilerin her yönüyle gereksinimlerini karşılayacak şekilde bir öğrenme ortamının yaratılması, geçmiş deneyim ve bilgilerin ders ortamına getirilip paylaşılabilmesinin sağlanması, öğrencilerin kendi kendilerini yönlendirerek öğrenme konusunda sorumluluk geliştirmeleri, son olarak öğrencilerin ekip çalışmasına hazırlanması ve yaşam boyu öğrenme motivasyonunun kazandırılması şeklinde belirlenmiştir.

Öğrenci seçimi mülakat ile yapılmakta ve onar kişilik sekiz çalışma grubu oluşturulmaktadır. “Çalışma grupları” ve “çalışma üniteleri” aktif öğrenme yaklaşımının uygulamadaki temel öğeleridir. Çalışma grupları yukarıda da değinildiği gibi onar kişilik öğrenci gruplarıdır ve yaklaşık iki haftada bir değişen çalışma üniteleri üzerinde bir öğretim elemanı sorumluluğunda çalışırlar. Çalışma üniteleri sosyal hizmet mesleğiyle ilgili ayrı bir sorun alanı üzerinde odaklaşıp, sözkonusu alana ilişkin farklı boyutları sergileyen senaryoları kapsamaktadır. Öğrenciler çalışma ünitelerinde senaryoların yanı sıra, sorun alanıyla ilgili öğrenme hedefleri (bilgi, beceri ve değerler düzeyinde), öğrenme kaynakları, öğrenmeyi sağlayacak aktiviteler gibi bölümlerde sunulan alternatiflerden seçim yapma şansına sahiptirler. Eğitim programının ilk çalışma ünitesi “Bristol kenti ve Bristol Üniversitesine ilişkin bilgileri” kapsamaktadır. Diğer üniteler; “eşitsizlik ve ayrımcılık”, “yaşlılık çocuklar ve aileleri”, “ilk uygulama çalışmasına hazırlık”, adolesan grubu ve kurum bakımı”, “toplumsal konular ve hizmetlerin gelişimi”, “çocukların korunması”, “hastalık ve sakatlık”, “uygulama çalışmalarının değerlendirilmesi”, “AIDS’lilerle çalışma”, “sığınmacılar”, “şiddet ve istismar” ve “sosyal hizmette mesleki formasyon” gibi konuları kapsamaktadır. Eğitimde ağırlıklı olarak çalışma üniteleri üzerinde durulmakla birlikte; “sosyoloji”, “psikoloji” “sosyal politika”, “hukuk” gibi temel dersler ile “mülakat ve iletişim kurma”, “bireyle, grupta, gruplarla (aile ve toplum içindeki gruplar) çalışma”, “bilgi teknolojiden yararlanma” gibi beceri dersleri de verilmektedir. Ayrıca sosyal hizmet uygulamasını etkileyen yeni gelişmeler ya da güncel konular seminer, forum veya atölye çalışmaları ile yoğun bir biçimde incelenir. Tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak kurulan öğrenci destek grupları, gerektiğinde öğretim elemanlarının da yardımıyla ilgilendikleri konularda çalışmalar yaparlar.

Müfredat Programlarının Değerlendirilmesi

İncelenen örnekler çağdaş sosyal hizmet eğitimindeki gelişmelere yönelik eğilimleri yansıtmakta ve kendi içlerinde de değişme dinamiklerini korumaktadırlar. Müfredat programları değerlendirildiğinde ortak yönlerini şöyle sıralamak olanaklıdır:

1. Öğrencinin entelektüel yönden kapasitesini artıran ve onun düşünen bir birey haline gelmesini sağlayan liberal dersler lisans programlarında önemli bir ağırlığa sahiptir.
2. Lisans öğretiminde bilişsel alanda olduğu kadar duyguların eğitimi alanında da bazı derslere yer verilmektedir. Sosyal hizmet mesleğinde gerekli olan bazı beceriler, sanat dersleriyle beslenerek öğrenciye kazandırılmaktadır. Özellikle Almanya'daki sosyal hizmet okullarının müfredat programlarında bu tür derslere özel önem verildiği gözlenmektedir.
3. Öğrencilerin küçük gruplar içinde seçme, inisiyatif kullanma ve katılma haklarını destekleyen bir öğrenme ortamı yaratılmaktadır.
4. Öğrencilere yaşam boyu öğrenme motivasyonu kazandırarak, bilimsel ve mesleki gelişimlerinin sürekliliğini sağlamak hedeflenmektedir.
5. Müfredat programları öğrencilerin kuram uygulama bütünlüğünü kavrayabilecekleri bir biçimde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sorun odaklı yaklaşım ön plandadır.
6. Genelci (generalist) yaklaşım gereği, sosyal hizmetin geleneksel yöntemlerini öne çıkarma anlayışı gerilemiştir.

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE YENİDEN YAPILANMA ÖNERİSİ

Çalışmamızın önceki bölümlerinde incelenen konular sosyal hizmet eğitiminin gelişme dinamiklerini sergileyerek ulaşılmaması gereken çağdaş standartları ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulunun eğitim programı ve akademik yapılanmasının yeniden değerlendirilmesi gereği açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle hazırlanan akademik açıdan yeniden yapılanma önerisi aşağıda sunulmaktadır.

Yeniden Yapılanma Önerisi: İlkeler Anabilim Dalları ve Müfredat Programı

İlkeler

1. Bütünleştirilmiş eğitim İlkesi

Bu ilke gereğince;

- a. Temel bilimlerle sosyal hizmetin içeriği arasında bütünleşme,
- b. Sorunlarla sosyal hizmet uygulama kuramı arasında bütünleşme,

c. Kişisel, sosyo-kültürel, mesleki ve felsefi değerler arasında bütünleşme (bireysel kimlik ile mesleki kimliğin bağdaştırılması),

d. Beceri eğitimi ile sosyal hizmetin içeriği arasında bütünleşme (bilgi, değer ve becerinin içselleştirilmesi için bütünleştirilmesi) sağlanır.

2. Sorun odaklı eğitim ilkesi

Bu ilke gereğince eğitimin içeriğinde;

a. Dünyada ve Türkiye’de yaşanan yapısal toplumsal-ekonomik sorunlar(makro sorunlar),

b. Makro sorunların birey/grup/aile düzeyde yansımalarına ilişkin sorunlar,

c. Sorunların içinde olduğu toplumsal-ekonomik sistemlerle mevcut ideolojik, politik, hukuksal ve örgütsel yapılar-tarihsel açıdan gelişimleri de dikkate alınarak- işlenir.

3. Öğrenci odaklı eğitim ilkesi

Bu ilke gereğince öğrenci açısından eğitimin;

a. Katılımcı,

b. Demokratik,

c. Yaratıcı,

d. Yaşayarak öğrenmeye dayalı,

e. Öğrenme odaklı (“Nasıl öğretebiliriz?” yerine “nasıl öğrenebilirler?”)

f. İnisiyatif kullandıran ve sorumluluk tanıyan (yaşam boyu öğrenmeye güdüleyen),

g. Kendi kendini yönlendiren,

h. Yaşam deneyimlerini kullanabilmeye olanak veren,

i. Kendini ifade etmeye yüreklendiren nitelikte olmasına özen gösterilir.

4. Eğitimde bilimsellik ilkesi

Bu ilke gereğince eğitim, öğrenciye;

a. bilimin önemini kavrama,

b. analiz ve sentez yapabilme,

c. bilimsel bilgi üretebilme,

d. yöntem bilgisi ve bilincine sahip olma,

e. dil bilinci geliştirme ve terminolojik duyarlılık gösterme açısından olanak sağlar.

5. Eğitimde felsefi temel ilkesi

Bu ilke gereğince eğitim öğrenciye;

- a. İnsancıl,
- b. Demokratik,
- c. Çağdaş,
- d. Hoşgörülü.
- e. İnsan hak ve özgürlüklerine saygılı,
- f. İnsan hak ve özgürlüklerini savunan, koruyan ve geliştiren,
- g. Evrensel değerlere açık olan ve sorgulayan bir birey olması için yol gösterir.

Anabilim Dalları

Sosyal Hizmetler Yüksekokulu (Fakültesi) Sosyal Hizmet Bölümünün anabilim dalları ve içerdiği konular aşağıda görülmektedir.

I. BİREY ve TOPLUM SORUNLARI ANABİLİM DALI

Bu anabilim dalı kapsamında yer alan bilim dalları şunlardır:

- A. Toplumsal Yapı, Değişme ve Sorunları Bilim Dalı,
- B. Sosyal Hizmetin Kuramsal Temelleri Bilim Dalı,
- C. Birey Aile, Grup ve Toplamların Sorunları ve Sosyal Hizmet Bilim Dalı,

II. TOPLUMSAL GELİŞME VE SOSYAL POLİTİKA ANABİLİM DALI

- D. Toplumsal Ekonomik Sistemler Bilim Dalı,
- E. Sosyal Politika ve Planlama Bilim Dalı,
- F. Bilgi Teknolojisi ve Sosyal Araştırma Bilim Dalı,

Müfredat Programı

Müfredat programının birinci yılında hazırlık sınıfından gelen öğrencilerin öncelikle bilişsel, duygusal ve davranışsal becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle farklı sosyo-kültürel ortamlardan ve değişik düzeylerde eğitim birikimiyle gelen öğrencilerin bilimsel ve mesleki formasyon kazanma sürecine hazırlanmaları hedeflenmektedir. Bu yaklaşımla birinci yıl dersleri “felsefeye giriş ve mantık”, “matematik”, “ekoloji”, “gençlik toplum ve sosyal

hizmet I-II”, “bilgi teknolojisine giriş”, “pedagojinin temelleri”, “Atatürk ilke ve inkılapları”, “Türk dili I-II”, “İngilizce okuma becerileri I-II” “güzel sanatlar ve uygulamalı iletişim becerileri”dir. Güzel sanatlar kapsamında, tiyatro, müzik, resim, dans, fotoğrafçılık, diksiyon gibi dersler; uygulamalı iletişim becerileri kapsamında ise oyunla iletişim, psikodrama, yaratıcı drama ve animasyon dersleri yer almaktadır. Birinci yılda ayrıca sosyal hizmet derslerini desteklemek üzere, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, hukuk, istatistik ve siyaset bilimi dersleri devreye girmektedir.

İkinci yılın güz döneminden itibaren öğrencilerin, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki formasyonu kazanma süreci başlamaktadır. Bu bağlamda dersler iki anabilim dalı kapsamında düzenlenmiştir. İlk dönemde yer alan dersler; “sosyal hizmetin temelleri”, “sosyal bilimlerde yöntembilim”, “insan davranışı ve sosyal çevre I”, “toplumsal yapı ve sorunlar”, “toplumsal değişme ve aile”, “Türkiye’nin sosyo-ekonomik tarihi” ve “edebiyatta psiko-sosyal incelemeler”dir. İkinci dönemde ise “toplumsal ekonomik sistemler”, “toplumsal gelişme ve sosyal adalet”, “demokrasi ve insan hakları”, “aile ve çocuk hukuku” ve “sosyal araştırma teknikleri”dir. İnsan davranışı ve sosyal çevre II dersi birinci dönemin devamı niteliğindedir. Ayrıca “sosyal araştırma uygulaması” dersi de bu dönemde başlamaktadır. İkinci yıl programında genel olarak toplumsal yapı, değişme, ortaya çıkan sorunlar ve bunların birey, aile ve toplum düzeyinde yansımaları üzerinde durulmakta, ikinci dönemde ise sosyal hizmetin felsefesiyle bağlantılı temel kavramlar, süreçler ve sistemler incelenmektedir.

Üçüncü yıl öğrencilerin bilimsel ve mesleki formasyon kazanma sürecinde en önemli aşamadır. Dönemin dersleri sosyal hizmetin kuram uygulama bütünlüğünü sağlama anlayışı ile düzenlenmiştir. İlk dönemde yer alan dersler “sosyal hizmet kuramı I”, “sosyal politika ve planlama”, “örgüt kuramları ve yönetim”, “iletişim kuramları ve sosyal hizmet” ve “seminer I” dersleridir. “sosyal araştırma uygulaması II” bu dönemde tamamlanmaktadır. İkinci dönemde “sosyal hizmet kuramı II”, “toplumsal örgütlenme ve grup dinamikleri”, “siyasal sosyal hizmet”, “sosyal güvenlik ve sosyal yardım hukuku” “insan toplum ve medya” ile “seminer II” dersleri bulunmaktadır. Seminer I ve II derslerinde değişik sorun alanlarına yönelik sosyal hizmet müdahaleleri gündeme getirilecektir. Bahar döneminde yer alan “proje seminerine hazırlık” dersi ise dördüncü yıl ders programının temelini oluşturmaktadır.

Dördüncü yıl öğrencilerin bilimsel ve mesleki formasyonlarının lisans eğitimi sürecinde tamamlanma aşamasıdır. Eğitim programının bu son aşaması öğrencilerin ilk yıldan itibaren çok yönlü birikimlerini/kazanımlarını yansıtabilecekleri bir süreç olma özelliğine sahiptir. Program, öğrencilerin sosyal hizmetin kuram uygulama bütünlüğünü yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanımaktadır. Bu amaçla programda “proje semineri”, “proje semineri uygulaması” ve “proje semineri kuramsal değerlendirmesi” yer almaktadır.

Yukarıda sözü edilen doğrultuda hazırlanan Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulunun lisans programındaki dersler ve kur tanımları Ek 1-2-3’te sunulmaktadır.

EK 1

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMETLER YÜKSEKOKULU 1999-2000 DERS YILI LİSANS PROGRAMI – 1. SINIF

GÜZ DÖNEMİ (01)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	FEL 101	35410	01.02.03.04	Felsefeye Giriş ve Mantık	3	0	3
2.	MAT 103	804103	01.02.03.04	Matematik	2	0	2
3.	BİO 105	321105	01.02.03.04	Ekoloji	2	0	2
4.	SHO 107	095107	01.02.03.04	Gençlik Toplum ve Sosyal Hizmet	2	4	3
5.	SHO 109	095109	01.02.03.04	Bilgi Teknolojisine Giriş	2	2	2
6.	SHO 111	095111	01.02.03.04	Pedagojinin Temelleri	2	2	2
7.	AIT 203	305203	01.02.03.04	Atatürk İlke ve İnkılapları	2	0	2
8.	TKD 103	490103	01.02.03.04	Türk Dili (Anlatım ve Yazma Teknikleri)	2	0	2
9.	ING 123	510123	01.02.03.04	Okuma Becerileri	2	0	2
10. GÜZEL SANATLAR*							
1.	GSM 101	532101	01.02.03.04	Tiyatro	1	2	2
2.	GSM 109	532109	01.02.03.04	Diksiyon	1	2	2
3.	GSM 122	532122	01.02.03.04	Türk Sanat Müziği	1	2	2
4.	GSM 129	532129	01.02.03.04	Türk Halk Oyunları			
5.	GSM 141	532141	01.02.03.04	Fotoğraf	1	2	2
6.	GSM 181	532181	01.02.03.04	Türk Halk Müziği	1	2	2
7.	RES 461		01.02.03.04	Resim	1	2	2
8.	KON 482	484482	01.02.03.04	Modern Dans	1	2	2
11. UYGULAMALI İLETİŞİM BECERİLERİ							
1.	SHO 113	095113	01.02.03.04	Oyunla İletişim	1	2	2
2.	SHO 115	095115	01.02.03.04	Psikodrama	1	2	2
3.	SHO 117	095117	01.02.03.04	Yaratıcı Drama	1	2	2
4.	SHO 119	095119	01.02.03.04	Animasyon	1	2	2
TOPLAM KREDİ/SAAT*							16

BAHAR DÖNEMİ (02)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 102	095102	01.02.03.04	Sosyolojinin Temelleri	2	0	2
2.	SHO 104	095104	01.02.03.04	Psikolojinin Temelleri	2	0	2
3.	EKO 106	347106	01.02.03.04	Ekonomi ve Toplum	2	0	2
4.	FEL 106	354108	01.02.03.04	İnsan ve Toplum Felsefesi	2	0	2
5.	SHO 112	095112	01.02.03.04	Birey Toplum ve Hukuk	2	0	2
6.	SHO 110	095111	01.02.03.04	Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Kullanımı ve Programlar	2	0	2

* Güzel Sanatlar dersleri ile arka sayfada yer alan Uygulamalı İletişim Becerileri dersleri zorunlu ve seçmelidir. Tüm öğrenciler bu ders gruplarından sadece birer ders seçerek programlarına yazacaklardır.

* AIT, TKD, ING ve GSM kodlu derslerin kredileri toplam krediye dahil edilmemiştir.

7.	İST 114	329114	01.02.03.04	Sosyal Araştırmalar İçin İstatistik	3	0	3
8.	SHO 116	095116	01.02.03.04	Gençlik Toplum ve Sosyal Hizmet II	2	4	3
9.	SHO 118	095118	01.02.03.04	Birey Toplum ve Siyaset Bilim	2	0	2
10.	İNG 124	510124	01.02.03.04	Okuma Becerileri II	0	2	2
11.	TKD 104	490104	01.02.03.04	Türk Dili II (Anlatım ve Yazma Teknikleri)	2	0	2
12.	AIT 204	305204	01.02.03.04	Atatürk İlke ve İnkılapları	2	0	2
TOPLAM KREDİ/SAAT*							20

II. SINIF

GÜZ DÖNEMİ (03)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 201	095201	01.02.03.04	Sosyal Hizmetin Temelleri	3	0	3
2.	SHO 203	095203	01.02.03.04	Sosyal Bilimlerde Yöntembilim	3	0	3
3.	SHO 205	095205	01.02.03.04	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I	3	0	3
4.	SHO 207	095207	01.02.03.04	Toplumsal Yapı ve Sorunlar	3	0	3
5.	SHO 209	095209	01.02.03.04	Toplumsal Değişme ve Aile	3	0	3
6.	SHO 211	095211	01.02.03.04	Edebiyatta Psiko.Sosyal İncelemeler	2	0	2
7.	SHO 213	095213	01.02.03.04	Türkiye'nin Sosyo.Ekonomik Tarihi	2	0	2
8.	İNG 223	510223	01.02.03.04	Yazma Becerileri	2	0	2
TOPLAM KREDİ/SAAT							19

BAHAR DÖNEMİ (04)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 202	095202	01.02.03.04	Toplumsal Gelişme Sosyal Adalet	2	0	2
2.	SHO 204	095204	01.02.03.04	Aile ve Çocuk Hukuku	2	0	2
3.	SHO 206	095206	01.02.03.04	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II	3	0	3
4.	SHO 208	095208	01.02.03.04	Toplumsal Ekonomik Sistemler	3	0	3
5.	SHO 210	095210	01.02.03.04	Demokrasi ve İnsan Hakları	2	0	2
6.	SHO 212		01.02.03.04	Demokrasi ve İnsan Hakları Sosyal Araştırma Uygulaması I	1	2	2
7.	SHO 214	095214	01.02.03.04	Sosyal Araştırma Teknikleri	3	0	3
8.	İNG 224	510224	01.02.03.04	Sözlü İletişim Becerileri	1	2	2
TOPLAM KREDİ/SAAT*							17

III. SINIF

GÜZ DÖNEMİ (05)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 301	095301	01.02.03.04	Sosyal Politika ve Planlama	3	0	3
2.	SHO 303	095303	01.02.03.04	Sosyal Hizmet Kuramı I	4	0	4
3.	SHO 305	095305	01.02.03.04	İletişim Kuramları ve Sosyal Hizmet	3	0	3
4.	SHO 307	095307	01.02.03.04	Örgüt Kuramları ve Yönetim	3	0	3
5.	SHO 309	095309	01.02.03.04	Seminer I	3	0	3
6.	SHO 311	095311	01.02.03.04	Sosyal Araştırma Uygulaması II	1	3	2
7.	ING 323	510323	01.02.03.04	Akademik Çalışma Becerileri	2	0	2
TOPLAM KREDİ/SAAT							18

BAHAR DÖNEMİ (06)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 302	095302	01.02.03.04	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hukuku	2	0	2
2.	SHO 304	095304	01.02.03.04	Sosyal Hizmet Kuramı II	4	0	4
3.	SHO 306	095306	01.02.03.04	Türk Yönetim Sistemi	2	0	2
4.	SHO 308	095308	01.02.03.04	Siyasal Sosyal Hizmet	2	0	2
5.	SHO 310	095310	01.02.03.04	Seminer II	3	0	3
6.	SHO 312	095	01.02.03.04	Toplumsal Örgütlenme ve Grup Dinamikleri	2	0	2
7.	SHO 314	095314	01.02.03.04	İnsan Toplum ve Medya	2	0	2
8.	SHO 316	095315	01.02.03.04	Proje Seminerine Hazırlık	2	0	2
9.	ING 324	510324	01.02.03.04	Çeviri	2	0	2
TOPLAM KREDİ/SAAT							19

IV. SINIF

GÜZ DÖNEMİ (07)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 401	095401	01.08	Proje Semineri (*)	6	9	15
			01.	Yoksulluk ve Sorunları			
			02.	Göç ve Kentleşme Sorunları			
			03.	Ekoloji ve Çevre Sorunları			
			04.	Çalışma Yaşamı Sorunları			
			05.	Eğitim Sorunları			
			06.	Sağlık Sorunları			
			07.	Suçluluk Sorunları			
			08.	Özürlülük Sorunları	6	9	19
TOPLAM KREDİ/SAAT							

* Her öğrenci, proje seminerlerinden sadece birini zorunlu olarak seçer. Açılacak seminer konuları bir yıl önceden saptanır.

BAHAR DÖNEMİ (08)

Sıra	Kod	Optik kod	Şube	Dersin adı	TE	PR	KR
1.	SHO 402	095402		Proje Semineri Uygulaması	0	26	13
2.	SHO 404	095404		Proje Semineri Kuramsal Değerlendirmesi	3	0	3
.					3	26	16
TOPLAM KREDİ/SAAT							138

EK 2**MÜFREDAT PROGRAMINDA YER ALAN DERSLERİN GRUPLANDIRILMASI****I- Güzel Sanatlar ve Uygulamalı İletişim Becerileri Dersleri****A. Güzel Sanatlar Dersleri**

			TS	PS	KR
1.	GSM 101	Tiyatro	1	2	2
2.	GSM 109	Diksiyon	1	2	2
3.	GSM 122	Türk Sanat Müziği	1	2	2
4.	GSM 129	Türk Halk Oyunları	1	2	2
5.	GSM 141	Fotoğraf	1	2	2
6.	GSM 181	Türk Halk Müziği	1	2	2
7.	RES 461	Resim	1	2	2
8.	KON 482	Modern Dans	1	2	2

B. Uygulamalı İletişim Becerileri Dersleri *

			TS	PS	KR
1.	SHO 113	Oyunla iletişim	1	2	2
2.	SHO 115	Psikodrama	1	2	2
3.	SHO 117	Yaratıcı Drama	1	2	2
4.	SHO 119	Animasyon	1	2	2

II- Temel Bilim Dersleri

1.	FEL 101	Felsefeye giriş ve mantık	3	0	3
2.	SHO 102	Sosyolojinin temelleri	2	0	2
3.	MAT 103	Matematik	2	0	2
4.	SHO 104	Psikolojinin Temelleri	2	0	2
5.	BİO 105	Ekoloji	2	0	2

* Güzel Sanatlar Dersleri ile Uygulamalı İletişim Becerileri dersleri zorunlu ve seçmelidir. Tüm öğrenciler bu ders gruplarından sadece birer ders seçerek programlarına yazacaklardır.

6.	EKO 106	Ekonomi ve Toplum Felsefesi	3	0	3
7.	FEL 108	İnsan ve Toplum Felsefesi	3	0	3
8.	SHO 109	Bilgi Teknolojisine Giriş	2	2	2
9.	SHO 110	Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Kullanımı ve Programlar	2	0	2
10.	SHO 111	Pedagojinin Temelleri	2	0	2
11.	SHO 112	Birey Toplum ve Hukuk	2	0	2
12.	SHO 114	Sosyal Araştırmalar İçin İstatistik	3	0	3
13.	SHO 118	Birey, Toplum ve Siyaset Bilimi	2	0	2
14.	SHO 203	Sosyal Bilimlerde Yöntembilim	3	0	3

III- Sosyal Hizmet Dersleri

A. Birey ve Toplum Sorunları Anabilim Dalı Dersleri

			TS	PS	KR
1.	SHO 107	Gençlik Toplum ve Sosyal Hizmet I	2	4	3
2.	SHO 116	Gençli Toplum ve Sosyal Hizmet II	2	4	3
3.	SHO 201	Sosyal Hizmetin Temelleri	3	0	3
4.	SHO 204	Aile ve Çocuk Hukuku	2	0	2
5.	SHO 205	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I	3	0	3
6.	SHO 206	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II	3	0	3
7.	SHO 207	Toplumsal Yapı ve Sorunlar	3	0	3
8.	SHO 209	Toplumsal Değişme ve Aile	2	0	2
9.	SHO 210	Demokrasi ve İnsan Hakları	2	0	2
10.	SHO 211	Edebiyatta Psiko.Sosyal İncelemeler	2	0	2
11.	SHO 303	Sosyal Hizmet Kuramı I	4	0	4
12.	SHO 305	İletişim Kuramları ve Sosyal Hizmet	3	0	3
13.	SHO 309	Seminer I	3	0	3
14.	SHO 312	Toplumsal Örgütlenme ve Grup Dinamikleri	2	0	2
15.	SHO 314	İnsan Toplum ve Medya	2	0	2
16.	SHO 316	Proje Seminerine Hazırlık	2	0	2

B. Toplumsal Gelişme ve Sosyal Politika

Anabilim Dalı Dersleri

			TS	PS	KR
1.	SHO 202	Toplumsal Gelişme ve Sosyal Adalet	2	0	2
2.	SHO 208	Toplumsal Ekonomik Sistemler	3	0	3
3.	SHO 213	Türkiye'nin Sosyo.Ekonomik Tarihi	2	0	2
4.	SHO 214	Sosyal Araştırma Teknikleri	3	0	3
5.	SHO 301	Sosyal Politika ve Planlama	3	0	3
6.	SHO 302	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hukuku	2	0	2
7.	SHO 304	Sosyal Hizmet Kuramı II	3	0	3
8.	SHO 306	Türk Yönetim Sistemi	2	0	2

9.	SHO 307	Örgüt Kuramaları ve Yönetim	3	0	3
10.	SHO 308	Siyasal Sosyal Hizmet	2	0	2
11.	SHO 310	Seminer II	3	0	3

C. Ortak Dersler

			TS	PS	KR
1.	SHO 212	Sosyal Araştırma Uygulaması I	1	2	2
2.	SHO 311	Sosyal Araştırma Uygulaması II	1	2	2
3.	SHO 401	Proje Seminerleri	6	9	15
4.	SHO 402	Proje Semineri Uygulaması	0	26	13
5.	SHO 404	Proje Semineri Kuramsal Değerlendirmesi	3	0	3

IV. Diğer Dersler *

			TS	PS	KR
1.	ING 123	Okuma Becerileri I	2	0	2
2.	ING 124	Okuma Becerileri II	2	0	2
3.	TKD 103	Türk Dili I (Anlatım ve Yazma Teknikleri)	2	0	2
4.	TKD 104	Türk Dili II (Anlatım ve Yazma Teknikleri)	2	0	2
5.	AIT 203	Atatürk İlke ve İnkılapları	2	0	2
6.	AIT 204	Atatürk İlke ve İnkılapları	2	0	2

Seçmeli İngilizce Dersleri **

1.	İNG 223	Yazma Becerileri	2	0	2
2.	İNG 224	Sözlü İletişim Becerileri	2	0	2
3.	İNG 323	Akademik Çalışma Becerileri	2	0	2
4.	İngi 324	Çeviri	2	0	2

İngilizce Verilecek Dersler (30 Ağırlık)

1.	Sosyolojinin Temelleri	2	0	2
2.	Psikolojinin Temelleri	2	0	2
3.	Bilgi Teknolojisine Giriş	2	2	2
4.	Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Kullanımı ve Programlar	2	0	2
5.	Toplumsal ve Ekonomik Sistemler	3	0	3
6.	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I	3	0	3
7.	İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II	3	0	3
8.	İletişim kuramaları ve Sosyal Hizmet	3	0	3
9.	Birey Toplum ve Siyaset Bilimi	2	0	2
10.	Toplumsal Örgütlenme ve Grup Dinamikleri	3	0	3
11.	Örgüt kuramaları ve Yönetim	3	0	3
12.	İnsan Toplum ve Medya	2	0	2

* Bu dersler zorunludur.

** Bu dersler bölümlerin gereksinimleri doğrultusunda istedikleri sayıda ya da tümünü zorunlu olarak programa koyabilirler. (Senato Kararı: 98-42, 20.05.1998).

EK 3

KUR TANIMLARI

FEL 101 FELSEFEYE GİRİŞ ve MANTIK (303)

Öğrenciye felsefi bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Felsefe nedir? Konusu nedir? Amacı nedir? Felsefi anlayışın meslek yaşamındaki yararının kavranmasını sağlayacaktır. Olgular ve toplum üzerinde gerçektir ve doğru düşünmesine yardımcı olacaktır. Öğrencinin dünyaya, insana, topluma ve olgulara felsefi gözle bakmasını ve bu gözle sorgulamasını sağlayacak bilgi verecektir. Felsefeye giriş dersinin en az dört haftası mantık öğretimine ayrılacaktır. Öğrenciye düşünme, doğru düşünme, neyi nasıl düşünmesi gerektiği konularında formasyon kazandıracaktır. Her iki disiplinin ortak amacı, öğrenciye eleştirel düşünce anlayışı kazandırmak olacaktır.

SHO 102 SOSYOLOJİNİN TEMELLERİ (202)

Bu derste sosyoloji ile sosyal hizmet arasındaki ilişkinin esasları üzerinde bir giriş yapılacaktır. Sosyolojinin temel kavramları ve toplumsal yapının temel kurumlarının kavratılması esastır. Derste toplumsal kurumlar (aile, devlet, eğitim, ekonomi gibi) ve temel kavramlar (kültür, toplumsallaşma, toplumsal değişimin esasları) üzerinde durulur. Sosyal hizmet öğrencilerinin toplumdaki temel kurumlar ve sorun alanlarını tanıyarak mesleğin işlevselliğinin tanınmasına ortam yaratır.

MAT 103 MATEMATİK (202)

Matematik dersi, sosyal hizmet öğrencisinin problem çözme, analiz ve sentez yapabilme kapasitesini ve yeteneğini geliştirmeye dönük olarak ve istatistik dersine hazırlanmasına temel oluşturacak çerçevede işlenecektir.

SHO 104 PSİKOLOJİNİN TEMELLERİ (202)

Psikolojinin temel kavramları, konusu ve amacı sosyal hizmetle ilişkilendirilerek incelenecektir. Psikolojide araştırma yöntemleri motivasyon, duygulanım ve uyum, algılama, öğrenmeyle birlikte genel psikoloji kuramları üzerinde durulacaktır.

BİO 105 EKOLOJİ (202)

Canlıların kendi aralarında ve çevreleriyle ilişkilerinin ele alınacağı bu derste; organizma, tür, popülasyon, komünite, eko sistem ve çeşitleri, biyosfer, ekoloji, evrim ve insan konuları işlenecektir. Ayrıca, insan anatomisi ve fizyolojisi konusuna ağırlık verilecektir.

EKO 106 EKONOMİ ve TOPLUM (202)

Ekonominin temel kavram ve bilgilerini vermeyi ve tanıtmayı hedeflemektedir. Ekonomi anlayışını ve kalkışını kazandıracaktır. Öğrencinin toplumu ekonomik yapı ve hareketler bağlamında değerlendirmesini sağlayacaktır. Ekonomi ile ilgili bilgileri toplumla ilişkilendirerek öğrenciye ekonomik sistemleri ve bunların sosyal devlet anlayışını verecektir. Sosyal refah toplumunu hedefleyen ekonomik modelleri araştırarak ve irdelenecektir.

SHO 107 GENÇLİK TOPLUM ve SOSYAL HİZMET I (243)

Gençlik animasyonu modeli çerçevesinde, küçük gruplar içinde gerçekleştirilecek uygulamalı çalışmalar; öğrencinin kişisel sosyal kültürel ve akademik açılardan kendisini geliştirmesi için kendini ve başkalarını tanıma, ilişki ve etkileşim dinamiklerini yaşayarak kavrama, grup ve toplum yaşamına katılma, dayanışma, paylaşma ve birlikte yapma hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilir. Öğrenciye sosyal hizmet eğitimine uygun bakış açısını kazandırma ile kişilik özelliklerini, bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirme olanakları hazırlanır. Bireyin ve toplumun yaşamı konusunda anlayış, deneyim ve birikim kazanmasına destek olunur. Animasyon projesi çalışmaları yoluyla, öğrencilerin kent ve sosyal yaşam ortamlarına açılarak kentsel yaşamla etkileşim kurması sağlanır.

FEL 108 İNSAN ve TOPLUM FELSEFESİ (202)

Bu ders, felsefeye giriş dersinde kazanılan felsefi bakış ve anlayışı insana ve toplum odağına yöneltecektir. Öğrencinin ileride çalışacağı insanı ve toplumu felsefi boyutuyla tanımaya, irdemesine, insan, dünya ve toplum ilişkilerini kurmasına yarayacak bilgileri verecektir. Meslek etiği üzerine bilgilendirerek etiğin öğrencide davranış kalıbına dönüşmesine yardımcı olacaktır. İnsan ve toplum felsefesinden sosyal hizmet felsefesine giriş yapılacaktır.

SHO 109 BİLGİ TEKNOLOJİSİNE GİRİŞ (202)

Bu derste çağdaş yaşamda bilgi teknolojisi ve bilgisayarın bu açıdan yeri ve rolü açıklanarak, öğrencinin bilgisayarla tanışması, onu kullanabilme becerisini geliştirmesi ve internetten yararlanmayı öğrenmesi amaçlanmaktadır.

SHO 110 SOSYAL BİLİMLERDE BİLGİSAYAR KULLANIMI ve PROGRAMLAR(202)

Bu derste sosyal bilimlerde ve sosyal hizmet alanında yapılan çalışmalar için kullanılacak paket programların uygulamalı olarak öğretilmesi hedeflenmiştir. Bilgi teknolojisine giriş dersinin devamı olan bu derste Debase, Excell, SPSS gibi programlar uygulamalı ders içeriğinde işlenecektir.

SHO 111 PEDAGOJİNİN TEMELLERİ (222)

Pedagoji (eğitbilim) nedir? Sosyal hizmet uzmanı için neden gereklidir? Sosyal hizmet müracaatçı ilişkisinde pedagojinin yeri ve önemi gibi sorulardan başlayarak sosyal hizmet uzmanının insanla çalışmasını kolaylaştıracak pedagoji bilgileri verilecektir. Çocuk, genç, yaşlı gibi nüfus grupları ile özür durumu ve sorunu olan insanlara yaklaşma ve onlarda öngörülen değişimi yaratmayı sağlayacak en doğru eğitim yaklaşımı ve tekniklerini tarihsel perspektifi içinde tanıtmak; vermek ve özümsetmek amaçlanmıştır. Meslek olarak bireyde ve toplumda değişim yaratabilmek için eğitbilim bilgilerini ve tekniklerini kullanmalarının temelini oluşturmak hedeflenmiştir.

SHO 112 BİREY TOPLUM ve HUKUK (202)

Bu derste hukuk temel bilgisi kavramları, nitelikleri ve işlevleri; toplumsal değişimin hukuk üzerine etkileri, hukuksal alandaki değişimlerin dinamiği, yöntem ve işleyişleri; devletin temel nitelikleri, değişimi ve çağdaş devletin nitelikleri, işlevleri; sosyal devlet anlayışının gelişimi ve boyutları, sosyal hizmet ve yardım uygulamalarının hukuki boyutları, örnekleri ve sosyal hizmet uzmanının uygulama, geliştirme ve savunuculuk işlevlerinin hukuki dayanakları işlenecektir.

SHO 113 OYUNLA İLETİŞİM (122)

Bu derste müzik aletleri, hamurlar, resimler ve legolarla çocuk ve özürlü gruplarla iletişim becerilerinin geliştirilmesine ilişkin uygulamalar, aktif öğrenci katılımı ile işlenecektir. Bu dersin temelinde öğrencinin farklı müracaatçı gruplarıyla iletişim becerilerini geliştirmesi hedeflenmektedir.

İST 114 SOSYAL ARAŞTIRMALAR İÇİN İSTATİSTİK (303)

Derste sosyal araştırmalar için betimsel ve kanıtlamasal istatistik teknikleri sosyal hizmet alanında yapılmış araştırmalar ışığında aktarılacaktır.

SHO 115 PSİKODRAMA (122)

Bu derste öğrencilerin kendilerini, aile özgeçmişlerini tanıyarak mesleki kimliklerini geliştirmelerini sağlamak önem taşımaktadır. Bu dersi yürütürken kullanılacak teknik ve yaklaşımlar tedavi kurumlarındaki uygulama içeriğinde olmayacaktır. Grup uygulamasında, öğrencilerin “şimdi ve burada” ilkesi ışığında kendileriyle barışık bireysel kimlikler edinerek mesleki kimliklerini bu doğrultuda geliştirmeleri sağlanacaktır. Uygulamada kullanılacak tekniklerle (sosyodrama ve benzeri) farklı kültürel ortamlardan gelen öğrencilerin birbirlerini anlamaları ve hoşgörü göstermeleri de sağlanmış olacaktır.

SHO 116 GENÇLİK TOPLUM ve SOSYAL HİZMET II (243)

Bu dersin birinci bölümünde (SHO 107) yer alan açıklamalara göre sürdürülecek derste, animasyon projesi geliştirme, uygulama ve değerlendirme yöntem ve teknikleri öğrenciye kazandırılır.

SHO 117 YARATICI DRAMA (122)

Bu ders öğrencinin spontanlığını ve yaratıcılığını geliştirme yönünde oldukça zengin bir birikim ve beceri deneyimi oluşturacaktır. Bu ders aracılığı ile öğrencilerin müracaatçı gruplarıyla mesleki ilişki kurmalarını kolaylaştıracak becerileri geliştirmelerine olanak sağlayacaktır.

SHO 118 BİREY TOPLUM ve SİYASET BİLİMİ (202)

Siyaset biliminin temel kavramları, siyasal yaşamın unsurları, siyasal yaşamın boyutları, siyasal güçler, siyasal çatışma ve uzlaşma konuları çerçevesinde; birey küçük gruplar ve siyaset ilişkileri siyasal partiler, baskı grupları, kamuoyu ve propaganda, siyasal katılım, seçim ve seçmen davranışları işlenecektir. Birey, toplum ve siyaset ilişkileri çerçevesinde siyasal toplumsallaşmanın boyutları üzerinde durulacaktır. Siyasal sosyal hizmet dersine hazırlık olmak üzere temel yaklaşımların işleneceği bu ders kuramsal ve örnek olay incelemeleriyle gerçekleştirilir.

SHO 119 ANİMASYON (122)

Animasyon; gençleri gereksinmelerine göre harekete geçirmeyi, kişisel sosyal ve kültürel açılardan geliştirmeyi temel alan katılımcı bir çalışma yöntemidir. Kuram uygulama ilişkisine dayanan, bütünleştiren proje hazırlama ve uygulama süreçleri içinde yaparak öğrenmeyi sağlayan; gençleri kendisi için başkaları için ve sosyal çevresi için hizmet üretmeye yönelten dinamikleri içerir. Animasyon, gençlerin bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler olarak gelişmesini amaçlayan bir eğitimidir. Bu ders içeriğinde; animasyon temel bilgisi, yaklaşımlar animasyonun temel ilkeleri, amaç ve hedefleri ile yararlanılacak yöntem ve teknikler açıklanır. Daha sonra, öğrencilere bir animasyon projesi geliştirme bilgisi verilir. Öğrencilerin kendi gereksinimlerine göre gruplar halinde animasyon projesi hazırlamaları sağlanır. Hazırlanan projelerin uygulanması, uygulama yönetimi ve değerlendirilmesi gerçekleştirilir. Animasyon eğitimi ile gençlere kendini tanıma, çevresini ve toplumu tanıma, farklılıkları görme, insan ve toplum yaşamında ve etkileşiminde ortak noktaları görme, gereksinimleri saptama, birlikte hareket etme, dayanışma, paylaşma değerleri kazandırılacaktır.

SHO 201 SOSYAL HİZMETİN TEMELLERİ (303)

Bu ders kapsamında sosyal hizmetin felsefi ve bilimsel boyutları, meslek ve bilim olarak tanımı ile bilgi, beceri ve diğer temeli, farklı ülke örneklerinde ve Türkiye'deki tarihsel gelişimine dayalı olarak ele alınacaktır. Böylelikle öğrencilerin sosyal hizmetin günümüzdeki işlevselliğini analitik olarak görebilmeleri ve mevcut yapıları sorgulayabilmeleri için, tarihsel gelişim içinde, sosyal hizmetin felsefi ve bilimsel temellerini kavramaları sağlanacaktır. Bu aynı zamanda öğrencilerin, toplumsal gelişim sürecinde bir bilim dalı ve meslek olarak sosyal hizmetin önemini kavramalarına ve bu süreçte kendi aktif rollerinin ne olabileceğini görmelerine olanak sağlayacaktır.

SHO 202 TOPLUMSAL GELİŞME ve SOSYAL ADALET (202)

Bu ders kapsamında; toplumsal yapı, değişme ve gelişmeler ile sosyal adaletin sağlanmasındaki gerekli koşulları ele alınacaktır. İçinde bulunulan sosyo.ekonomik sisteme bağlı olarak birey, grup ve toplumların değişme ve gelişmesi; bunların yanında sosyal adaletin ve eşitliğin sağlanması, kurumsallaşması, hizmetlerin eşit dağıtılması ve diğer kavramlar, sosyal hizmet mesleği ile ilişkilendirilecektir.

SHO 203 SOSYAL BİLİMLERDE YÖNTEM (303)

Bilimsel düşüncenin doğuşu ve gelişimi, bilimde kuram ve olayların rolü, bilimin temelleri, bilimsel yöntemin temel öğeleri ve aşamaları, hipotez kurma ve test edilmesi, tümevarım ve tümdengelim ilişkileri, sosyal bilimlerde yöntem anlayışları, değişik bilimsel yaklaşım ve modelleri kavramak amacıyla bilimsel eserlerin kritiği bu dersin içeriğini oluşturacaktır.

SHO 204 AİLE ve ÇOCUK HUKUKU (202)

Aile konusundaki uluslararası sözleşmelerdeki yaklaşımlar; İnsan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Kadına Yönelik Ayrımcılığı Önlemeye İlişkin Uluslararası Sözleşme, Pekin Deklarasyonu, Kopenhag Zirvesi, Kahire Bildirgesi, Rio Deklarasyonu gibi metinlerden aktarılacaktır. Ayrıca Türkiye'de Anayasa, Medeni Kanun ve diğer yasalarda aile ve çocuğa ilişkin temel düzenlemeler ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ilgili yönetmelikler ve uygulamalar da dikkate alınarak incelenmektedir.

SHO 205 İNSAN DAVRANIŞI ve SOSYAL ÇEVRE I (303)

Bu derste bio-psiko-sosyo-kültürel bir varlık olarak insan ve davranış gelişimi üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede insan gelişiminin temel kuramları ve ilkeleri gözden geçirilecektir.

SHO 206 İNSAN DAVRANIŞI ve SOSYAL ÇEVRE II (303)

İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I'ın devamı niteliğinde olan bu derste; yaşam döngüsü ve gelişim evrelerinin toplumsal, ekonomik ve kültürel etkenlerle bağlantılı olarak incelenmesi ve insan davranışının normal ve anormal yönlerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

SHO 207 TOPLUMSAL YAPI ve SORUNLARI (303)

Ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları kapsayan toplumsal yapının doğurduğu sorunları kavramak, onların ekonomik ve kültürel boyutlarını ele alabilmek için toplumsal yapı ile toplumsal sorunlar arasında ilişki kurmayı kolaylaştıracak bilgileri vermek hedeflenmiştir.

SHO 208 TOPLUMSAL ve EKONOMİK SİSTEMLER (303)

Bu derste uygarlık tarihinin gelişim süreci içinde çeşitli dönemlerde ve ülkelerde oluşan farklı sosyal ve ekonomik organizasyonların nitelikleri; ekonomik, sosyal vesiyasal yaşama etkileri; değişme dinamikleri insan ve toplum refahi ve mutluluğu açısından benimsenen temel düşünceler, yaklaşımlar, farklı sosyal ve ekonomik sistem uygulamaları, ortaya çıkan sorunlar, yapılan denemeler, elde edilen teorik ve pratik dersler, deneyimler incelenecektir. Ayrıca bilimsel, teknolojik ve siyasal gelişmeler açısından sosyal ve ekonomik sistemlerin günümüzdeki sorunları ve geleceği konuları, ülke örnekleri ve Türkiye açısından karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

SHO 209 TOPLUMSAL DEĞİŞME ve AİLE (303)

Bu dersle toplumsal değişme sürecinde yaşanan genel sorunların ya da değişme unsurlarının farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ailenin yaşam döngüsü dikkate alarak verilmesi hedeflenmiştir. Aile dinamiklerinin toplumsal değişme sürecinden ne yönde etkilendiği, değişme kuramları çerçevesinde ele alınacaktır.

SHO 210 DEMOKRASİ ve İNSAN HAKLARI (202)

Demokrasi, demokrasi kültürü ve temel kavramları, insan hakları düşüncesinin tarihsel gelişimi çerçevesinde ele alınacaktır. İnsan hakları ve demokrasi uygulamaları Türkiye ve dünya ülkeleri örneklerinde incelenecektir.

SHO 211 EDEBİYATTA PSİKO-SOSYAL İNCELEMELER (202)

Bu ders kapsamında, insan ve toplum gerçeğini daha iyi kavramak açısından edebi eserler başta olmak üzere sinema, tiyatro, müzik, resim gibi diğer sanat dallarının ürünlerinden de yararlanılacaktır.

SHO 212 SOSYAL ARAŞTIRMA UYGULAMASI (122)

Bu dersle öğrenciler küçük gruplara ayrılırlar. Sosyal hizmete ilişkin bir sorun alanı seçerek, bir öğretim elemanının gözetiminde araştırma projesi hazırlarlar.

SHO 213 TÜRKİYE’NİN SOSYO-EKONOMİK TARİHİ (202)

Türkiye’nin sosyo-ekonomik tarihinin temellerini açıklamak; sosyal ve ekonomik dönüşümlerin yapısal, sistemsel, dönemsel ve siyasal boyutlarını incelemek; Türkiye’de sosyo-ekonomik dönüşümlerin dinamiğini tarihsel açıdan kavrayarak, toplumsal düşüncenin gelişimini çok yönlü incelemek, günümüz Türkiye’sinin sosyo-ekonomik sisteminin yapısını, uluslararası, uluslararası ve ulusal oluşumlar açısından değerlendirmek, dünyada sosyo-ekonomik gelişmelerin küresel, bölgesel ve ülkelere göre analizlerini yapmak bu dersin konularını kapsamaktadır.

SHO 214 SOSYAL ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ (303)

Bu derste araştırma probleminin oluşturulması, araştırma tasarımları, temel veri toplama teknikleri, bulguların analizi ve yorumlanması, çalışmanın rapor haline getirilmesi ile ilgili konular yer almaktadır.

SHO 301 SOSYAL POLİTİKA ve PLANLAMA (303)

Bu derste, sosyal politikanın oluşturulması ve sosyal planlama sürecinde sosyal hizmet mesleğinin rolü; sosyal refah kurumunun tarihçesi, gelişme kavramı ve sosyal refahla ilişkisi, sosyal politikanın oluşturulmasında potansiyel kaynakların kullanımı, sosyal hizmet kurumları, sosyal politika araştırması, planlamanın temel kavram ve teknikleri, sosyal transferler ve önceliklerin saptanması ile ilgili konular işlenmektedir.

SHO 302 SOSYAL GÜVENLİK ve SOSYAL YARDIM HUKUKU (202)

Bu ders kapsamında, sanayi devriminin gelişimi, ortaya çıkan sorunlar, sosyal refah yaklaşımları, hukuksal düzenlemeler, sosyal yardımların ve sosyal güvenliğin dünyada ve Türkiye’de tarihsel gelişimi ile günümüz sorunları üzerinde durulacaktır.

SHO 303 SOSYAL HİZMET KURAMI I (404)

Bu ders kapsamında sosyal hizmetin genelci (generalist) ve sorun odaklı yaklaşımının, birey aile grup ve topluluklara yönelik uygulamalara yansıtılmasını sağlayacak kuramsal temellerin bir bütünlük içinde verilmesi amaçlanmaktadır.

SHO 304 SOSYAL HİZMET KURAMI II (404)

Bu derste, sosyal hizmetin genelci (generalist) ve sorun odaklı yaklaşımı çerçevesinde, sosyal organizasyonlar, örgütler ve politikaları etkilemeye yönelik uygulamaların kuramsal temellerinin bir bütünlük içinde verilmesi amaçlanmaktadır.

SHO 305 İLETİŞİM KURAMLARI ve SOSYAL HİZMET (303)

Bu ders kapsamında iletişim kuramlarına dayalı olarak, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve sosyal hizmet bağlantısı üzerinde durulur. Bu çerçevede, uzman. müracaatçı ilişkisinde iletişimin önemi ile mesleki müdahalede etkili iletişim becerileri örneklerle açıklanacaktır.

SHO 306 TÜRK YÖNETİM SİSTEMİ (202)

Türkiye’de yönetim sisteminin yapısı, tarihsel gelişimi, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarına göre devletin temel nitelikleri, ilkeleri ve gelişmelerin karşılaştırmalı olarak incelenip geleceğe dönük eğilimler üzerinde durulacaktır. Türkiye’de merkezi yönetimin yapısı, işleyişi, sorunlar ve gelişme eğilimleri sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme dayanakları, vakıflar, dernekler, işleyişleri, sorunları ve gelişme eğilimleri bu ders kapsamında ele alınıp temel bilgiler kazandırılacaktır.

SHO 307 ÖRGÜT KURAMLARI ve YÖNETİM (303)

Bu derste örgüt kuramlarına klasik, neo-klasik ve modern yönetim kuramlarıyla genel bir giriş yapıldıktan sonra çağdaş yönetim anlayışının temel belirleyicileri olan yönetimin görevi, yönetsel karar süreci, stratejik ve operasyonel planlama, örgütsel kontrol, örgütsel değişim ve yönetim sistemlerindeki gelişmeler ile sosyal refah yönetiminin boyutları ele alınacaktır. Ayrıca makro yönetimin temel belirleyicilerinin sosyal refah örgütlerine yansımaları canlı örneklerle işlenecektir.

SHO 308 SİYASAL SOSYAL HİZMET (202)

Sosyal hizmetin bir bilim dalı ve meslek olarak tarihsel misyonu bütün insanlara kapasitelerini gerçekleştirmeleri doğrultusunda fırsat eşitliği sağlayarak, sosyal ve ekonomik

adaleti gerçekleştirmektir. Bu derste toplumsal değişim, sorunlar ve siyasi güçler arasındaki etkileşim üzerinde durulmaktadır. Amaç, sosyal adaletin sağlanması mücadelesinde müracaatçı gruplarını güçlendirmek veya siyasilerin politikalarını etkilemek için öğrencileri bilgilendirmektir. Dersin içeriğinde sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk rolü vurgulanarak kampanya düzenleme, lobicilik yapma, siyasi partilerle ilişki kurma, kamu politikalarını analiz etme ve düzenleme gibi konular bulunmaktadır.

SHO 309.310 SEMİNER I ve II (303)

Seminer I ve II’de öğrenciye grupla çalışma, grup içinde katılım, tartışma, bilgi alışverişi, kaynak tarama, rapor yazma, sunuş yapma, grup önünde konuşabilme, gruptan gelen soruları karşılama ve sunuş öncesi hazırlık yapma alışkanlığı kazandırmak amaçlanmıştır. Söz konusu seminerler I. ve II. Anabilim dallarında öğrencinin kendisi tarafından seçilecektir. Ancak dersin hazırlığı, ilgili öğretim elemanının danışmanlığında yapılacaktır. Öğrenci hazırlığını tamamladıktan sonra konusunu raporlaştıracak, grup önünde sunacak ve soruları yanıtlayacaktır. Seminerlerin yürütülmesi, “öğrenci odaklı aktif öğrenme” ilkeleri doğrultusunda olacaktır.

SHO 311 SOSYAL ARAŞTIRMA UYGULAMASI II (123)

Sosyal araştırma uygulaması dersinden geçen öğrenciler, bu derste hazırlamış oldukları araştırma projesini uygulamaya başlayacaklardır. Araştırmanın bitiminde öğrenciler araştırma raporlarını yazmakla yükümlü olacaklardır.

SHO 312 TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME ve GRUP DİNAMİKLERİ (202)

Bu derste sosyal grupların oluşumu ve tanımları, grupların kompozisyonu, grupların gelişim aşamaları uyum sağlama, çatışma, bütünleşme, başarı düzenleme aşamaları, grupların fiziksel ve sosyal çevresi, grupların amaç ve görevleri, grupların yapısı, statü, norm ve roller, gruplarda güç, pazarlık ve işbirliği, çoğunluk ve azınlık etkisi, grupların performansı, liderlik, verimlilik ve karar vermenin oluşumu, toplumsal örgütlenme düzeyi ve sorunları ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

SHO 314 İNSAN TOPLUM ve MEDYA (202)

Bu derste medyanın insan ve toplum yaşamındaki önemi üzerinde durulacaktır. İletişim çağında yaşanan insan ve toplumu ilgilendiren konuların medyada yer almasının ölçütleri ve etik değerler, sosyal adalet ve demokrasi kültürüne katkı sağlamak üzere sosyal hizmetle bağlantı kurularak işlenecektir.

SHO 316 PROJE SEMİNERİNE HAZIRLIK (202)

Bu derste proje semineri hazırlamaya ilişkin temel bilgiler verilecektir.

SHO 401 PROJE SEMİNERİ (6 9 15)

Proje seminerleri; sorun odaklı çalışmaları kapsamaktadır. Sosyal hizmet kuramının sorun alanı ve örneğinde uygulamaya dönük olarak bütünleştirilmesi ve uygulanabilir modellerin geliştirilmesi hedeflenecektir. Belirlenmiş seminer konularında öğrencilerin ilgilerine göre bilinçli seçimleri ve öğretim elemanlarının yönlendirmeleriyle proje grupları oluşturulacaktır. Sorun odaklı proje seminerleri, toplumsal yapı ve değişme ile buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar çerçevesinde belirlenecektir. Belirlenecek sorun odakları; sosyo-ekonomik sistemler, ideolojiler, örgütsel yapılar ile birey, aile, grup ve toplum odaklı olarak yapılandırılacak ve işlenecektir. Belirlenen boyutlar ve göstergeler, proje seminerlerinin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve işlenmesinde temel yaklaşım olacaktır. Proje seminerlerinde nüfus grupları (aile, çocuk, genç, yetişkin, yaşlı) ve yerleşim yerleri (kır, kent) ölçütleri de dikkate alınacaktır. Proje seminerleri genelci yaklaşıma uygun olarak planlanacaktır. Tüm seminer konuları, toplumsal değişme ile bilimsel ve eğitsel gelişmeler doğrultusunda sürekli gözden geçirilecektir. Proje seminerleri, eğitim programında yer alan seminer konularında sorumlu elemanlarının ve çalışma ekibinin yönlendirmesiyle işlenecektir. Proje seminerleri kuramsal, uygulamalı ve araştırmaya dönük çalışmalarla gerçekleştirilecektir. Sınıf ortamında iki gün ders işlenecektir. Öğrenciler iki gün de belirlenen sorun odağıyla ilgili alanlarda çok yönlü gözlem ve değerlendirmeler yapacaklardır. Seminer hazırlık çalışmaları ayrıca bir günlük kütüphane çalışmasıyla da desteklenecektir.

SHO 402 PROJE SEMİNERİ UYGULAMASI (0 26 13)

Güz döneminde seminer çalışmalarıyla geliştirilen projeler, bahar döneminde yapılacak uygulamaların temelini oluşturacaktır. Sorumlu öğretim elemanı ve ekibi, öğrencilerle birlikte, uygulamaların organizasyonu ve koordinasyonunu ekip çalışması, süpervizyon ve proje yönetimi ilkelerine göre alanda gerçekleştirecektir.

SHO 404 PROJE SEMİNERİ KURAMSAL DEĞERLENDİRMELERİ (303)

Proje semineri uygulaması süreç içinde gerçekleştirilirken her hafta proje ekibinin katılımıyla, yürütülen çalışmaların kuram uygulama bütünlüğü açısından değerlendirilmesi yapılacaktır. “Proje Semineri Kuramsal Değerlendirmeleri” haftalık ara değerlendirmeler şeklinde gerçekleştirilecek ve yıl sonunda genel değerlendirme toplantısıyla tamamlanacaktır.

KAYNAKÇA

- ALANKUŞ-Kural, Sevda (1998) “İLEF Bir Ecole’ü Temsil Ediyor.” İLEF, www.ankara.edu.tr/ilef/ (Bu yazı Halkla İlişkiler Derneğinin yayım organı olan Türkiye dergisi için hazırlanmıştır.)
- BARON, Rüdeger, H. J. Brauns, D. Kramer (1986). “Education of Social Workers and Social Pedagogues in the Federal Republic of Germany”
- BARON, Rüdeger, Hans.Jochen Brauns (1992). Almanya’da Sosyal Hizmet Eğitimi (Sosyal Çalışmacı/Sosyal Eğitimci Eğitimi). Ankara: Selvi Yayınları.
- BERNARD, Diane L. (1997) “Education for Social Work”, Encyclopedia of Social Work.17. Issue. Volume I. s. 290-300.
- BRAUNS, Hous.Jochen, David Kramer (1986). Social Work Education in Europe. A Comprehensive Description of Social Work Education in 21 European Countries. s. 169-208.
- BURGESS, Hillary (1992). Problem-Led Learning for Social Work: The Enquiry and Action Approach. London: Whiting and Birch Ltd.
- BURGESS, Hillary and S. JACKSON. (1990) “Enquiry and Action Learning: A New Approach to Social Work Education”. Social Work Education. Vol. 9, No. 3.
- CILGA, İbrahim (1986). “Statü, Rol ve İşlevleri Açısından Kurumlarla Çalışan Sosyal Çalışmacıları Mesleğe Yabancılaştırıcı Yönelimlerin Dinamiği”, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, Ankara C: 4, S. 2.3, s. 105.121.
- CILGA, İbrahim (1988). “Türkiye’de Sosyal Çalışma Bilgi Kuramına Yaklaşım Sorunları”, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, Ankara, C: 6, S. 1.3, s. 1-14
- CILGA, İbrahim (1988). “Türkiye’de Sosyal Çalışmacı Eğitiminde Genelci Yaklaşımın Önemi ve Uzmanlaşmaya Geçiş Süreci” H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, Ankara C:3, S. 1.2, s. 1-15.
- CILGA, İbrahim (1990). “Berlin ve Hannover Örneğinde Sosyal Çalışmacı Yetiştiren Eğitim Programlarının Yapısı”, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, Ankara C: 8, S: 1.2.3, s. 1.15.
- CILGA, İbrahim (1995). “Geleceğe Yöneliş İçin Mesleki Güçlerin Devingenliği” H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Sempozyum 95, Ankara.
- CILGA, İbrahim (1998). “Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Sosyal Hizmetler Ağı, Temel Politikalar ve Uygulamaların Niceliksel ve Niteliksel Bir Değerlendirmesi” Friedrich Ebert Vakfı, 27 Eylül 1998 Ankara, Toplumsal Diyalog Toplantısı.
- DİE (1998). Türkiye İstatistik Yıllığı 1997 Ankara: DİE Yayın No: 2110. DPT (1998a) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1998 Yılı Programı Ankara: DPT Yayınları.

DPT (1998b). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1998 Yılı Programı Destek Çalışmaları: Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler Ankara: DPT Yayınları.

Fachhochschule Frankfurt am Main Fachbereich Sozialarbeit, Kommentierte Lehrveranstaltungen, Sommersemester 1998.

Fachhochschule für Sozialarbeit und Sozialadagogik Berlin. Studienführer, Wintersemester 1987/1988.

Fachhochschule Postdam. Studienführer, Personal und Vorlesungsverzeichnis, Wintersemester 1998/1999.

IŞIKHAN, Vedat (1993). “Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Doyumları”. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İL, Sunay (1992). “Aktif Öğrenme Yaklaşımına İlişkin Gözlemler” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi. Cilt 10, Sayı 1.2.3.

İL, Sunay (1995). “Aktif Öğrenme: Eğitimde Öğrenci Özerkliği Yaratıcı Düşünme ve Yaşam: Boyu Öğrenme Motivasyonu”. 1. Sistem Mühendisliği ve Savunma Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri II. Ankara: Kara Harp Okulu Yayını.

KAPTAN Saim (1966). Türkiye’de Yükseköğretim Reformu ve İnsangücü Potansiyeli. Ankara: DPT SPD Yayınları.

KUT, Sema (1983) “Sosyal Hizmet Eğitiminde 22 Yıl” H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1: 1. 12.

M.E.B. (Yükseköğretim Genel Müdürlüğü) (1997). Yükseköğretim Planlama ve Geliştirme Çalışmaları İçin Ön Bilgiler Ankara: Milli Eğitim Basımevi.)

MAVİLİ, Aktaş, Aliye (1990) “Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Basılmamış Doktora Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖSYM (1998). 1997.1998 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Ankara: ÖSYM Yayınları No: 1998.1.

Reading F. Hugo. A Dictionary of the Social Sciences. Routledge and Kegan Paul, 1976.

SALOMON, Alice. (1997) Fachhochschule für Sozialarbeit und Sozialpädagogik Berlin. Vorlesungsverzeichnis Sommersemester. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Fakülte Dosyası, 1997.

TOMANBAY, İlhan (1992). “Önsöz” Baron, Rüdeger/Hans. Jocken Brauns. Almanya’da Sosyal Hizmet Eğilimi (Sosyal Çalışmacı/Sosyal Eğitimci Eğitimi). Ankara: Selvi. S. I-XIII.

TOMANBAY, İlhan. (1998) “Sosyal Eğitim” SABEM 17, Mayıs.

TOMANBAY, İlhan. 1998 “Sosyal Hizmet Uygulamasında Yeni Model ya da Sosyal Hizmet Bilgileri Evrensel mi” SABEM 20, Kasım.

University of Bristol School of Applied Social Studies. Department of Social Work (1996).“Two Year Dip SW Course 1993.1995 Introduction and Overview” Bristol, England.

“Sosyal Hizmetler Akademisi Yönetmeliği” Resmi Gazete, 13175; 15 Nisan 1969.

2547 Sayılı “Yükseköğretim Kurumu Kanunu”, Resmi Gazete, 20840; 9 Nisan 1991.

2828 Sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun Kurulmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, 18059; 27 Mayıs 1983.

41 Sayılı “Fakülte ve Yüksekokul Düzenlemeleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, Resmi Gazete, 17760; 20 Temmuz 1982.

7355 Sayılı “Sosyal Hizmetler Enstitüsünün Kurulmasına Dair Kanun” Resmi Gazete 10233; 22 Haziran 1959.

INTERNET KAYNAKLARI

Florida State University: School of Social Work <http://ssw.fsu.edu/programs/index.html>

Tennessee University: Bachelor of Science Program, UT College of Social Work <http://www.csw.utk.edu/bssw.htm>

University of Houston <http://www.uh.edu/hkarger/8334.htm>

College of West Virginia <http://www.cwu.edu/ass/sowk/bsw.htm>

Words of Art: The List <http://www.arts.ou.be.ca/fiar/glossary/1.list.htm>

University of Texas at Arlington File: //A/bsw.course.htm

Webster <http://www.m.w.com/cgi.bin/dictionary>

ILEF <http://www.ankara.edu.tr/ilef/>

*